Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 7 МАЙ, 1987 ШУ. ★ № 55 (7401). ★ Мах 3 кеп.

ПЯТИЛЕТКА ШИН ШЕРА ПЛАН—ОКТЯБРА 70 ШУ ДУЗАШ!

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера къаьстта дика болх беш я Грозненски электромеханически завода коллектив. Ше тIаийна декхараш тIехкхоачаш ца деш цхьаккха бутт дIабахийтабац цо. Цудухьа дерригача техника экономически хьокхамий биъ бетта задани кхоачашъярах ханал хьалха рапорт делар цо. Укх бетта чотагIа апрель бовлехьа маьхалъяьккхар 276 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци, хIаьта заданел совгIа арахийцар 32 эзар сома маьха товарни продукци цхьайтта эзар, сом мах бола нормативно - цIена продукци.

Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш бIаь процент кхоачашдаьд предприяте болхлоша. Къахьегама овсарле лакхъяра биъ бетта задани 112,6 процент кхоачаш а яь, соахка цу юкъа хинначул 6,7 процент лакхъяьй из. Заводе планал совгIа ара мел хийца продукци хьаьий из лакхъяра чотагIа. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах, бийдал, металл, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах планал совгIа укх шера паччахьалкхенна шийтта эзар сом пайда баьб.

Цхьаккха цех яц укхаза ше тIаийцача декхарех лоархIа ца еш. Царна юкъе а къаьстта дика болх барца белгалъяьннай Казан Николай керте латтача электроконструкце цехен Пожидаев Александра кулгалдеча литейно-механически цехен коллективаш.

* * *

Бурув тохара оборудованех, балха ханах бизза пайда а эцаш, шерра социалистически яхь йоаржаьй Малгобекски бурув тохара балхий управлене лаьттан ченаш техкараша Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейя сийна тIаийца декхараш толамца кхоачашдара. Цар дош чIоагIа да. Бурув тохара биъ бетта задани 109,7 процент кхоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул совгIа цар техад 657 метр бурув. Къахьегама овсарле лакхъяра паччахьалкхен план 112,8 проценти юкъера лаьрхIача хIара станокаца бетта бурув тохара коммерчески сухала задани 110 проценти кхоачашъяьй цар.

Бурув тохарга дIабода мах лохбарах духхьал хьалхарча квартале УБР коллективо производствана кходаьд 266 эзар сом. Химически реагенташ, электроэнерги, утяжелитель, кхыйола материалаш кхоярах планал совгIа 350 эзар гаргга сом пайда баьб цо паччахьалкхенна.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIейя сийна буровойшта юкъе яьржача яхье хьалха латт Садаев Руслан, Ильясов Лема, Галаев Iаьла керте латтача буровдеттарий бригадай коллективаш. Пятилетка хьалхарча шин шера задани графикал ши-кхо бутт хьалха а яьнна, кхоачашъеш хьайоагIа уж. Цар цхьаккха бутт дIабахийтац паччахьалкхен план 125 — 135 процент кхоачаш ца еш.

Деша дай бац

Укх шера цхьоалагIча январе вай республикерча промышленни предприятеех госприемкагIа болх бе йолаеннача кхаь заводех цаI я ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода коллектив. ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически револоце 70 шу дузача цIейна сийленца накъбахара доккхий декхараш тIаийцадар кердача системагIа болх бе болабеннача предприятерча болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха. Чакхбаьннаб хьалхара биъ бутт. Мишта кхоачашду-теш машинашъераша шоаш денна дош? Цу юкъа баьча балха итогашка хьежача тIаийцача декхарий цхьаккха пункт кхоачаш ца ярал совгIа, гаьнна лоархIабац уж паччахьалкхен планах а. Долче, цар денна дош даьсса хиннад.

Товарни продукци арахецара биъ бетта план 75,2 процент мара кхоачашъяьяц завода коллективо. Ара ца хецаш йисай шин миллиони 417 эзари сома маьха товарни продукци. Тайп-тайпара продукци маьхалъяьккхара паччахьалкхен планах а лоархIаяц из. Нормативно-цIена продукци арахецара даькъе-дIабахача биъ бетта тIадиса паччахьалкхен декхар 252 эзар сома маьха да. Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш а кхоачашдаьдац предприяте болхлоша. ДIа ца йоахийташ йисай цхьа миллиони 700 эзари сома маьха тайп-тайпара продукци.

Заводерча цехашта юкъе эгтара чIоагIагIа тIехьаюсачарех я Иматожев Iийса керте латтача цеха коллектив. Цо биъ бетта ара па хецаш йисай 500 гаргга гIишлон - отделочни машина. Иштта тIехьаюсаш хьайоагIа Костоева Марема кулгалдеча цеха коллектив а.

* * *

Ер юбилейни шу доладелча денз тIехьаюсаш, дукха паччахьалкхен декхар тIадусаш хьайоагIарех я Имиев Беслан керте латтача Грозненски № 2 йолча гIишлон материалий комбината коллектив. ХIаьта укх шера тIаийца декхараш кхоачашдарга дог доахалга а дац хIанз укх сахьате. Продукци маьхалъяьккхара биъ бетта план низткъа кхоачашъяьй цо. Цу юкъа предприяте болхлоша ара ца хецаш йисай 62 эзар сома маьха товарни продукци, 620 эзар етта кирпишк. Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш а 99,4 процент мара кхоачашдаьдац цар. Иштта лоархIабац уж къахьегама овсарле лакхъяра заданех а.

Къаьстта во болх а беш, паччахьалкхен декхар дукха тIадусачарех я Тошухаджиев Джамлайл, Улхаев Майрбек, Убиев Дени керте латтача цехий коллективаш.

БАРТ ХИЛЧА...

ЦхьайтталагIча пятилетке паччахьалкхенга шура йохкара план тха ферма коллективо цхьанна а шера кхоачашъяьнзар. Цун керттера бахьан дар Iула юкъера дукхагIа дола доахан къаьна, цамогаш хинна хилар. Даггара доал дича а дийнахьа эггара дукхагIа пхе килограммага кхоачаш мара шура лацар царех хIаране. Цудухьа кIезига дар уж леладьча наха ийдаь алапеш. Цудухьа балхах дог а иккхе дIаухар нах. Керда хьатIаухача, ха яккха баьхкача санна мара доал ца деш, кхы тIа а хIалакдора доахан. Хьайбаш леладаро доккха зе дора колхоза.

ТIехьара а дIахо кхы ла йиш йоацача эттар гIулакх. Из дика кхетадир КПСС Сунженски райкоме а. ТIехьадаьккха даь хиннадале а, цхьайтталагIча пятилетка тIеххьара шу чакхдоалаш новкъостал дир колхоза Iул тоадара. Ставропольски, Краснодарски краяшкара цIеча фух дола 350 шинар доаладир. Краснодарцашкара доаладаьраш хIаранс шера пхи эзар килограмм шура луча дикача доахах хьадаьнна дар.

Дахкачул тIехьагIа къаьначарна метта уж дIа а увтадеш, болх бе даьлча, дикка тIакхийттар йоаккха шура. Цу гIулакхо йиш хилийтар КПСС XXVII съезда толаме накъадахка. Соахка хьалхарча квартала планал совгIа 15 тонн шура ехкар оаха паччахьалкхенца. ТIехьарча итт шера духхьашха хинна хIама дар из. Цу толамга кхача карагIдаьнначул тIехьагIа шоай низах бола теша чIоагIбелар наьха. Ха яккха баьхкача санна мара кхы хало ца еш болх баьраш, цу ханна вIашагIъеллача ферма совета соцамах, балхара дIабаха йолаелар колхоза правлени. Цар моттиг дIалаца бозам бараш гетара дукха бар. Хержаш мара хьаийбацар керда нах.

Хьалхарча квартала декхараш толаме кхоачашдаьчул тIехьагIа, шеко йоацаш бар тха хьайбаш леладераш шера планаш тIехкхоачашъергхиларах. Цхьабакъда, бIаьсти тIакхаьчача дерригa а хувцаделар. Доахан кхабара тоъал доакъар, доацаш дехар гIулакх. Кхыча боахамаша новкъостал даьдецаре, хIалакдергдолаш дар керда доаладаь доахан а.

Бакъда, укх шера Iангара дахара доакъарца соахка дика кхоачам бир колхозо. ДIахо а цу гIулакха иштта йоакхо ергхиларах теша лов.

Перестройка еш ферма хьайбаш леладерий къахьегам а хIанзарча хано дIа ма дехара керда ца баьккхача дэргдолаш дацар. ХIаьта хувцамаш де хIаравар шийгара дIавола ца велча гIулакх хургдолаш а дацар.

Сайца болх беча къонача дояркашца комсомолкашца Сайдулаева Зарбанаца, Ажигова Аьсетаца дага а яьнна, звенон подрядагIа леладе Краснодарски краера доаладаь 82 шинар хьаийцар. ХIанз аз кулгалдеча коллективе бIаь гаргга етт ба.

Дукха шура луш хургдолаш а, хIаьта механически деттара а кийчде дезаш да уж. Ховш да, духхьашха бахкачох, еррига шура хьайоаккхаш из цхьан-шин бетта кулгашца ца биттача, дукха маша луш дика етт хургбоацилга. Хала доллаше, иштта болх бе доладелар. Ерригача ферме дийнахьа шоаза деттар доахан, хIаьта оаха — кхозза.

Деррига шинараш дахкача, кхьннена геттара хала хилар царна доагIа доал де. Цудухьа новкъостала кхы а ши доярка хьаийцар йижарий МальсаговгIар Аминати Сацинати. Иштта вIашагIкхийтар цхьа барт бола комсомольско-кагирхой коллектив.

ХIаране де дезар белгала къоастадаьд оаха. Цхьабакъда, цхьаннена хала хилча, цунна новкъостал де берригаш а оарцагIовл. Звеньевой подрядагIа болх беш кхыча тайпара хила йиш а яц. Иштача коллективера нах цхьан дезалера бараш санна хила беза. ХIаьта барт хилча моллагIа халонаш эшалу.

Тхона юкъе цхьоагIо хиларо толамаш а доахийт. Тхогара масал а ийца, оаха санна звенон подрядагIа болх беш я хIанз ферма хьайбаш чулаттача корпусашкара дукхагIйола коллективаш. ХIаьта социалистически яхье хадданза хьалха йоагIаш тха яр я. Паччахьалкхенга шура йохкара хьалхарча квартала план шин беттан дийтта дийнахьен кхоачашийр оаха, хIаьта ах шера яр пхе беттан шера яр итт беттан яьккха дага а да.

Колхоза дояркашта юкъе хьалха хIанзарчоа со я. Биъ бетта хIара кхоабача Iаттагара 1201 килограмм шура яьккхай аз. ХIаьта тха цIи хеза йола доярка, Рыбалко Мария мара шийла хьалха ца йоалийташ, яхье кхоалагIа моттиг Ажигова Аьсета яьккхар. Хьокхамашка дилача тхоал дукха тIехьабусаш бац тха корпусера кхыбола дояркаш а.

ЙоагIа йоаккхо ю тха коллективе шура яккхарга дIадодар лохдара а. Доакъар ма хулла кIезигагIа дIа а дохийташ, дукхагIа маша баккха гIерташ хиларал совгIа, ма могга лорабу доахан леладара эша гIирс: ведараш, флягаш, спецбарзкъаш. КарагIдувлачунга хьежжа да хьатIадоагIар а. Тха корпусерча хIара дояркас бетта юкъера лаьрхIача 260 сом ийду.

З. ГАЗДИЕВА,
Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза доярка, НГIАССР Лакхехьарча Совета депутат.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Газдиева Зайнап, дояркаш Сайдулаева Зарбан, Ажигова Аьсет.
И. ПЛИЕВА сурт.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

Кердачунца оагIув билла

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера паччахьалкхенна планал совгIа 100 тонн шурей 30 тонн дулхи дIадала социалистически декхараш тIаийцад «Назрановский» совхоза хьайбаш леладераша.

Мишта кхоачашду цар уж, фу деш ба болхлой, специалисташ дIахо йодача хана кхы тIа хьайбай боахам дегIабоалабара?

ЦхьоалагIча квартале хьайбаш леладераша даьча балхий итогаш во яц. ЛурчогIа санна дIадахача шера доакъар кийчде аьттув баьннабеце а, Iалашдаьчох ма боаггIара пайда эцарах, хьайбашта лерттIа Iунал дарах кхоачашъяьй паччахьалкхен планаш.

Иштта, планагIа йохка йоагIар 678 тонн йолаш, шура дIаеннай 692 тонн, хIаьта дулх — 301 тонн, планагIа дохка доагIар 170 тонн долаш. ДIабахача кхаь бетта хIара кхоабача Iаттагара 557 килограмм шура яьккхай, план 513 килограмм йолаш.

Укх шера цхьоалагIча квартале хьайбай продукташ дукхагIа яхаран кийчъяран колхозашен совхозашен лелаьча республикански социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхIа, республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Улга тIа яьккхай «Назрановский» совхоз.

Из толам боаккхача къаьстта хьинаре къахьийгад дояркаша Солтамакова Хадижата, Хаматханова Светас, Сагова Марема, Темирханова Маржана, Плиева Райхьанта, Дзаурова Цаэша, Амхадова Кейпас, Султыгова Зинас, Айдаева Лейлас, Торшхоева Эсета, Оздоева Iашата, Шанхоева Мовлатхана, Могушкова ПаьтIамата, кхыбараша.

Ше хьожача хIара Iаттагара эггара дукхагIа — 1242 килограмм шура яьккхай Наьсар - Кертерча ферме къахьегаш йолча Солтамакова Хадижата. 150 — 200 процентага дIакхоачаш шоай планаш кхоачашъяьй вокх дояркаша а. Карара шу чакхдалалехьа хIара Iаттагара яьккха шура 4—4,5 эзар килограммага дIакхоачае уйла йолаш ба уж.

Дика болх бу Iаьсий леладераша Костоева Хьавас, Газгиреева ШарIата, Бариева Марема, Шатаева Мадината, Дудаева Дошос, кхыбараша. Дийнахьа 550 — 600 грамм дозал IотIадеттадолийт цар, план 450 грамм йолаш.

Доал дарген кхабарген хьежжа мара доахангара хьаяьккха шура хургйоацилга кхетадеш ба дояркаш, скотникаш, специалисташ. Цудухьа къаьстта теркам тIабохийт цар ханнахьа хьайбашта доакъар дехкара, деттара, уж латта моттиг цIена хилийтара, зооветеринарни гIулакх лерттIа дара.

Доаханга дика хьожаш хиларца Наьсар-Кертерча ферме белгалбаьннаб дуккхача хана денз хьаьнала къахьегаш хьабоагIа скотникаш Баркинхоев Аюп, Могушков Султан, хIаьта Аьлтий-Юртарча ферме хьинаре болх беш ва Оздоев Ваха, Пхьилекъонгий - Юртарча ферме — Аушев Мохьмад, кхыбараш.

Шура тIа-тIа дукхагIа яккха а паччахьалкхенга йохка а таро хул дикача фух дола доахан шоай Iулашка хилийтара совхоза кулгалхоша, специалисташа цIенхаштта йоакхо еш хиларах. Иштта, Аьлтий - Юртарча ферме кхоабаш дола доахан племенной шинарех хьалхедаь да. ЦIеча фух да Наьсар - Кертерчеи Пхьилекъонгий - Юртарчеи фермашка кхоабараш а. ДегIа эсала дола доахан дац цигарча Iулашта юкъе.

ЛаьрххIа вIаштIехьдаьккхад уж кхы тIа тоадара гIулакх. Ачалкхе дIачукхачалехьа, Сийна Кхера яхача моттиге, керда ферма хьалъяьй. Цига дIакхувл племенной фух долча хьайбашта тIехьара хьакъоастадаь массехк бутт баьнна Iаьсий. ДIахо йодача хана кхабара, царех шинараш хьалхедара уж дIател коллективни подрядагIа къахьегаш болча болхлошка. ХIаьта специалисташа къаьстта боккха теркам тIабохийт зооветеринарни бокъонаша дIа ма деххара царна гIулакхаш дайтара, шортта хьаьна доакъар хилийтара.

Цудухьа скотникий аьттув боал къонача хьайбашта дийнахьа юкъера лаьрхIача 600—700 грамм дозал IотIадеттадалийта. Ха хьатIакхаьчача царна искусственни осеменени ю. Цул тIехьагIа шинараш дIател шурий фермашка. Царна доалде хьожабу эггара дикагIбола дояркаш, скотникаш.

КIезига шура луш дараши къаденнараши шоай Iулашта юкъера дIа а доахаш, къона дараш дIаувттадайт совхоза специалисташа. Цу конвейерагIа беча балха хадданза тIахьожам лоаттабу совхоза директора Дударов Батыра.

Хьайбай продукташ алсамъяха а тIаийца социалистически декхараш толаме кхоачашде а низ дIакхоач доакъар Iалашдара, из дикагIа дуаргдолча тайпара дIадехкийтара хадданза йоакхо еш хиларах а.

ДIадахача шера чIоагIа йоккъал а этта силоса лаьрхIа цаIи ахи эзар гектара тIа дIайийна хьажкIаш эсала хьувкъарах, совхоза кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша шоай къахьегамхой оарцагIбаьхар ча Iалашдара.

Цу гIулакха вIашагIъеллар Батыров Мухьмада кулгалду отряд. Механизатораша дерригa ча хьатIа а дена фермай коашка дIаоттадир.

— ХьалхагIа санна, дIадахача шера аргIаш а даь ча кхашка оаха дитадаларе халача хьале нийсденна хургдар тхо, — йоах совхоза директора,—аьхки фермашка из хьатIададарах Iай тракторaш лехка езанзар. Из ара дитадаларе дукха довргдар. Цул совгIа, кулга цIена боацача наха дIакхихьа тIерадаьннар а кIезига хургдацар.

Доакъар дуаргдолча тайпара дIадехкийтара, хIаьта чах дикагIа пайда эцийтара хадданза болх байт доакъар кийчдеча цехашка. Цул совгIа Аьлтий - Юртарча ферме болх бе йолаялийтай барда кийчбу цех. Хьайбаш кхабар иштта вIаштIехьдаккхарах совхоза болхлой аьттув боал шурен дулхи дохкара планаш дикка тIехкхоачашъе.

Дулха дола дIачудала лерхIа хьайбаш кхоаб Сийна Кхера яхача Аушев Дауда кулгалдеча ферме. Цига ши звено я коллективни подрядагIа къахьегаш. Царна кулгалдеш ба Джугустов Бахьаудини Албогачиев Жабраьили.

Иштта, планагIа хила доагIар 600 грамм долаш, дийнахьа хIара шоаш кхоабача бежана 750 — 850 грамм дозал IотIадеттадолийт скотникаша. ХIаьта паччахьалкхенна дулха дIачулуча хана 380 — 400 килограмм дозал долаш хул цу звеноша кхаьба бежанаш.

Совхоза кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша хадданза йоакхо ю балха боахкача наьха. Газеташ, журналаш, телевизораш, радиоприемникаш, кхы тIа мел эшараш а долаш цIе уголокаш я хIара ферме. Цигта шоашта ма хетта салаIа йиш йолаш ба хьайбаш леладераш. ХIара бетта итогех социалистически яхьа условеш кхоачашъяь дояркаш, скотникаш белгалбоах ахчан премешцеи кхыча совгIаташцеи.

Шоай доалахьа хьайбаши коа тIара оалхазараши долча болхлошта доакъари ялата отходаши язъеш, вахаре кхы тIа эшаращца Iалашбеш новкъостал ду совхозо. Кхыча бесса аьлча, шоай цIагIара гIулакхаш дагадахка ца дезаш къахьег дояркаша, скотникаша. Цудухьа шоашца леладеча эзделагеи деча сийгеи хьежжа овсарле лакха йолаш болх а бу.

Хьайбай продукташ яхарга дIадодар кIезигагIа хилийтара, наьха къахьегам аттача баккхара, болх бераш кIезигагIа а хулийташ, къахьегама овсарле лакхъяра къаьстта йоакхо ю халача балхашта механизаци яро Масала Аьлтий - Юртарча фермеи Наьсар-Кертерча цхьан корпусеи механически хьисапе детта доладаьд доахан.

— Карара шу чакхдалалехьа массе а фермашкара доахан иштта деттаргдолаш да, — йоах Дударов Батыра.

Цо а кхыча а дуккхача масалаша хьахьокх Iилманa карагIдаьннараш балха юкъедоаладара, царех ма могга пайда эцара шоай низ дIакхоачар деш директор а совхоза специалисташ а хилар. Масала, вIаштIехьдаьккхад цехови хьисапе хьайбаш леладелга, кислота а детташ силос кийчъелга, дулха лаьрхIа хьайбаш интенсивно кхоабилга, кхыдараш.

Уж мероприятеш чакхъяхарах доккха беркат доал. ДIадахача шера хIара кхоабача Iаттагара 2685 килограмм шура яьккхай цига. 1980 шера яьккхачунца нийсйича из 700 килограмм гаргга дукхагIа я. Иштта алсамдаьккхад дулх а. Цхьабакъда, шоашта карагIдаьнначох кхоачам а хинна Iе дага болаш бац перестройка еча керда наькъаш лехаш бола совхоза специалисташ.

— Укх шера хIара Iаттагара яьккха шура 2700 — 2800 килограммага дIатIакхоачае лерхIаш да тхо,— йоах Дударова.

Иззал шура царга йоаккхалургъя аьнна хет. Цунна тешал ду фермай бригадираш Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама заслуженни болхло яха сийлен цIи лелаеш вола Лолахоев Iасолта, Костоев Хаматхан, Аушев Дауд, Илиев Мовла, зоотехникаш Муталиев Iалихан, Осканов Аюп, ветТехник Боголов Исроапал, керттера зоотехник Шадыжев Мухьмад, санна бола нах цига болх беш хиларо.

БоагI-боагIача специалисташ дIанийсбара, низ дIакхоачар ду Мислауров Увайс керте латтача партийни организаце а.

С. АУШЕВ.

Перестройка низ бола инструмент

Владимир Ильич Ленина хьадаьча «Правда» яхача газета 75 шу дизад. Из беригача советски журналистий, болхлойи юртарчеи корреспондентий — парте тешамеча гIончий цIей да. КПСС ЦК «Правдага» дайтача моаршала тIа белгал ма даккхара, парте Центральни Комитета деналеча газето цу деррига шерашка марксизма - ленинизма революционни идеяш дуккхача наьха дегашка кхихьай, вай мехка социалистически революци котъяккхаран социализм хьалъяран тIехьа, дерригача дунен тIа машар баран социальни прогресс яран тIехьа къовсам лоаттабаьб.

5 мае Москве кепайоазон Деннеи «Правда» яхача газета хьалхара номер араьяьнна 75 шу дизараи хетаяь торжественни собрани хилар.

Торжественни собране доакъашхоша тIоараш а тохаш моаршал хоатт новкъосташка М. С. Горбачевга, Е. К. Лигачевга, Б. Н. Ельцинга, А. Н. Яковлевга, Г. П. Разумовскега.

Президиуме иштта ба творчески союзий, массови информаце средствай кулгалхой, газетий, журналий керттера редактораш, доазол арахьара хьаший.

Союзий ЦIен Колонни зале гулбеннаб столица партийни, советски, общественни организацей викалаш, газетий, журналий, телевидене, радио, информационни агентствай, издательствай, полиграфе предприятей болхлой. Цига ба Москве хиннача коммунистически демократически кепайоазон редакторий вIашагIкхетара доакъашхой.

Торжественни заседани хьайийллар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС МГК хьалхарча секретара Б. Н. Ельцина.

Доклад йир СССР журналистий Союза правлене председателa, «Правда» яхача газета керттерча редактора В. Г. Афанасьева.

Собране къамаьлаш дир Дальневосточни машиннаькъа Смоляниновски локомотивни депо электровоза машиниста, М. И. Ульяновай цIерагIча преме лауреата, рабкора А. П. Шевченкос, СССР яздархой Союза правлене секретара В. В. Карпова, «Известия» яхача газета керттерча редактора И. Д. Лаптева. Цар белгалдаькхар, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача шера бакъдолчун революционни традицеш дегIакхувлар, перестройкана тIехьа къовсам лоаттабераш шоайла кхотабар, къахьегамхой инициатива хьалхьоаяр, нах хьаьдда гIулакхаш чакхдахара, хIара дийнахьа кердача тайпара тIатеIIа болх бара хьалгIовттабар къаьстта лоархIаме гIулакх долга.

Доазол арахьарча массови информаце средствай кулгалхой цIерагIа советски журналисташ кепайоазон Денцеи «Правда» яхача газета 75 шу дизарцеи даькъал а бувцаш ловца баькхар КПЧ ЦК секретариата члена, «Руде право» яхача газета керттерча редактора З. Горжене.

* * *

Цу дийнахье а коммунистически демократически кепайоазон редакторий московски вIашагIкхетара доакъашхой В. И. Ленина Мавзолее а хилар. цига цар венок а йилар. Иштта венок йилар Кремлевски пена юххе. Вовзаш воацача салтечун каша тIа а.

(ТАСС).

ЦIейшта хетаяь

Самардийнахьа Грозне Кепайоазон цIагIа хилар республикански газетий редакцей, НГIАССР радновещанеи телевиденеи комитета, книжни издательства, бузама организацей болхлой, полиграфистий, партийни а общественни а организацей викалий, болхлойи юрташкарчеи корреспондентий Кепайоазон деннеи Радио деннеи хетаяь торжественни собрани.

Собрани хьайийллар КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас. Гулбеннарий цIей даькъала дувцаш къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе Л. П. Кизиловас.

Кепайоазон деннеи Радио деннеи хетаяь доклад йир «Сердало» газета редактора О. Б. Гадаборшева.

Торжественни собране иштта моаршал кхайкадеш къамаьл дир СССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпала, цIи хезача мехкдаьтта чакхдоахачо Н. И. Ведерникова, РСФСР заслуженни артиста М. Дудаева, актераша — республика Ленински комсомола преме лауреаташа Р. Наурбиеви Н. Бековеи.

Журналистий, рабселькорий, кепайоазув хьинаре дIадоаржадерий группана СССР журналистий Союза, «Правда», «Советская Россия» яхача газетий редакцей Сийлен грамоташ дIаелар.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДОЛАШ

Доккхий декхараш латт укх шера Наурски района «Россия» яхача колхоза доакъар Iалашдара лаьрххIа вIашагIъеллача Р. П. Колпиковас кулгалдеча бригадана хьалхашка. ПланагIа йиъ эзар тонн доакъара свеклаш, пхиъ—йол, кхойтта эзар тонн силос кийчъе езаш ба уж.

Цу гIулакха толашагIа йолча агротехнически хана хIанзле дIайийнай пхи бIаь гектара тIа кенаца горох, шиъ-ах бIаь гектара тIа эспарцет, цаI-ах бIаь — доакъара свеклаш.

Уж дIаювш къаьстта а дика къахьийгар механизатораша В. Зершикова, Т. Назарова, В. Васина, А. Хакуева, кхычар.

Укх шереи хьалха дIайийна хиннен 546 гектар люцерна а я колхозе. Хий деттача кхашка долча цо тешшаме доакъара база йолла шоашта новкъостал дергхиларах къаьстта а догдоах бригаде.

Дагальцар чакхдаккхара хIанзе а хий тоха доладаьд. Каналашка бийсан дукхагIа доагIа из. Цудухьа дийнахьа са а лоIаш, бийсана къахьег наха. Балха нормаш хадданза тIеххоачашъю хий тохаш боахкача М. Петрикас, В. Ледиевас, А. Боевас, З. Блохинас, кхычар.

М. ДЖАБРАИЛОВ.

21 июнь ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

●Депутатех дола дувцараш

ХАЛКЪО ТЕШАЛ ДАЬР

Школа йистеяьккхачул тIехьагIа лор хила уйла йолаш яр Хижан. Бакъда из кхоачаш хиланзар. ЦIенда тIераваьнна йисача нанна, ший зIамагIволча вешийна гIо а дергдолаш, цкъарчоа дешарах йола уйлаш юстара а яьха, балха яха лаьрхIар Мусаева Хижана ший нанас къахьегаш хиннача предприяте — «Терек» объединене Ермоловски филиале. Хьалхарча деношка денз ше дикагIча оагIорахьа дIайовзийтйоIо коллективе; хIана аьлча, дика кхетаду цо къахьегаме мара саг дегIа ца воагIилга; нахацарча бувзамашка гIолла мара морально а нравственно а из чIоагI ца дулга, хьинаре болх барца мара цунга иразз ца нхоачилга.

Юха ца увзалуш, шийна ца ховр хатта эхь ца хеташ, цхьан хана ший даь ученикаш хиннача боккхагIболча нахаца дагаювлаш цхьан шерац ах шерац йизза караерзаю цо котельни цеха машиниста-оператореи лаборантеи говзалаш, хьинар долаш, нахаца та ховш, шийна тIадилла гIулакх дизза кхоачашде гIерташ хиларца белгалйоал из новкъостаща юкъе. Ший знанеш тIа-тIа лакхъе, бэлха къайленаш дикагIа йовза безам болча йоIа кара даим а го йиш я лаьрхIа дола литература.

Цун хьинар, аьсала оамалаш, гIулакха тIера хилар ца зувш дитанзар наха. Производства хьалхалатташ йола из хержар районни Совета депутаталла.

— Дика кхетаду аз, ший хьинареча къахьегамца, юкъарча вахаро ше ца кховеш дакъа лоацаш хиларца белгалбаьнна нах мара халкъа депутаталла ца хоржилга,— яхаш дувц Мусаева Хижана. —Доккхий декхараш тIадохкнаха шоай депутата; хIана аьлча цар цох лоархI халкъа вахара хьал тоадара, вай паччахьалкхен экономика чIоагIъяра, парте белгалъяьха мероприятеш кхоачашъяра цу е вокх Совете шоаш вахийта шоай визза вола викал .Цудухьа харжархой накаташ дизза кхоачашделга Iалашдар да депутата керттера декхар.

Дувцалга а дац, Iалаьмате дукха общественни гIулакхаш кхоачашде, нахаца дувца дезаш хул депутат, цудухьа да цун декхараш чоалхане лоархIаш а. ХIаьта хIаравар а лоархIавац царех. Тайп-тайпара да харжархоша къестаде деза дешаш, царна юкъе дац лоархIаме дараши лоадам боацараши, яхаш вIаши къоастаде, юкъ йохка йиш яраш — уж дерригаш а боккха лоархIам болаш да. Цудухьа шоай депутат волча балха тIа а, прием еча а, цкъазза цун цIагIа а ух нах шоай бала кодабеш, декхараш деш. ХIаьта Хижан йолча баьхкараш массе хана дог тийша дIа а болх—хов царна шоаш тIадена гIулакх къоастадара шоай депутат оарцагIъяргйолга. ЦIаккха диллургдац сона цхьаккха хIаманца белгальялинза йола со, лоаман йоI, хоржашше а районни Совета депутаталла херж ди, —яхаш дувц Мусаева Хижана, безаме ела а елаш. — Хижан, хьо хIанз халкъа тешам беннар я, хьох теш нах, хьай харжархой, цар хьашташ диц ма делахь, теркал ца деш ма диталахь, — яхаш дагабувлар соца са нешаш.

Ала хIама доацаш дика новкъостий дукха ба Хижана. Царех къаьстта белгалбаха лов Эзерханова Совдат, Терлоева Соцам, Саидова Айзан, кхыбараш. Хижана хьехамчаш а ба уж. Цар дегай йовхала, безама, Iинерзала дег тIара баркал оалаш а я Х. Мусаева.

— Сай шоллагIа дола цIа, шоллагIа дезал лоархI аз комбинатах, коллективах, хIана аьлча сох саг яьраш соца балха бола нах ба. Цудухьа кхы а дикагIа къахьега, массадолчун кхом бе, хьурмат де, селханарчул дикагIа тахан къахьега дог доагIа са, филиала дерригача пайданеча гIулакхашка дакъа лаца лов, — яхаш дувц цо. — Дика нах ба сона гонахьа бараш, къаьстта кагирхой а болаш. Барттайна, уллуврчоа дика дар ловш ба. Баркал хилда Ленински партена, советски правительствана Лаьттан тIа машар хилийтара бахьан къовсам лоаттабарах, наьха иразз совдалара йоахо ярах.

Кхо шу мара дац Хижана филиале болх бу. Цу юкъа пох шийх а хинна гIоръяьнна говзанча. Хьалха юкъагIа а даьнна диса дешар дIадоладара заочно деша отта кийчлуш я Х. Мусаева Даим а кердача лакхаленашка кхача гIерт из. Хижана оамалий керттера цхьа белгало я из.

Я. ЦУЕВ.

Перестройка еча хьалхалаттараш

ДЕГО КЪОАБАЛДАЬД

Балха ди чакхдаьннад. ХIаьта а, цIаваха сиха вац «Чечингагропромстрой» треста чуйоагIача Грозненски аьшкбетона конструкцей завода хьу чакхйоахача цеха воккхагIвола мастер Гунеев Хьусен Асеевич. ХIаьтта мара болх дIабола ца белча санна чуийнна гIишлон организацешкара хьакхаьчача заявкашка хьожаш, кхоана ший цехерча бригадаша бе беза болх белгалбоаккхаш тоъал ха яьккхар цо. Долче, Iуйрийна цехе хьа ма кхаьчче къахьега дIаболабала мара ца безаш хургба болхлой. Къахьегам ишта вIаштIехьбаккхарах предприяте цехашта юкъе даим хьалха латташ хьайоагIарех я цо кулгалду цех. Цхьа бутт дIабахийтац объединенена чуйоагIача гIишлон организацента поставкаш яра задани цеха коллективо тIехкхоачаш ца еш. Иштта вола шоай кулгалхо чIоагIа лоархI цехерча болхлоша.

Йокхха яц цо кулгалдеча цеха коллектив — ах бIаь болхло. Цхьабакъда, царех хIаране оамал, хьанна фу дулургда, балхах мишта кхет хов воккхагIволча мастера. Цудухьа атта да цунна царца болх бе, боагIача хьисане дIанийсбаьб цо болхлой, бригадашта керте оттабаьб йоккха опыт йола, шоай балхах тIехдика кхеташ бола специалисташ. Из гIулакх а карахьеккха шийна даьдац Хьусен Асеевича. МоллагIа ше дагалаьцар болхлошца дага а воалаш, деш оамал я цун.

Со цеха кулгалхо ва, яхаш киса кулгаш а дехка дIа-хьа лелачарех вац Хьусен. Хадданза болхлошта юкъе хул из, эшаш моттиг хилча царца цхьана дIа а этте къахьег, болхлошта дагардар, эшаш дар фуд а хайя, из хьатIадара сихха оарцагIвоал.

ДегIаахар сихдареи перестройкан наькъагIа бIубенна къахьегаш я цун коллектив. Укх юбилейни шера цхьа бутт дIабахийтабац цо ше тIанийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. ДIаяхача пятилетка задани ханал дукхха хьалха кхоачашйир Хьусена кулгалдеча ДОЦ-а болхлоша.

Кхы а дикагIа къахьегаш ба уж укх шийтталагIча пятилетка шерашка. Дерригача технико - экономически хьокхамий дIадахача шера план дикка тIехкхоачашйир цар. Заданел совгIа цеха коллективо арахийцар цхьа эзар квадратни метр столярни изделеш, ялх эзар квадратни метр гаргга корий саьнагIаш, иштта наIарий саьнагIаш, кораш, наIараш, кхыйола материалаш. Цу шера еррига арахийца товарни продукци лурчох арахийцачул 74 процент совгIа дукхагIа хилар. Цу масало къаьгга хьахьокх хьаеш йола продукци болхлоша мел сиха дегIакхувл Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIейя сийна къахьегама вахте эттача. Ер пятилетка йолаелча денз графикал хьалхаювлаш из болх беш хиларах, хIанз цу цеха коллектив къахьегаш я укх шера август бетта чотагIа. Из да цо таханарча бIаьстап цIейна кийчдаь башхадика совгIат. Тешшаме ала йиш йолаш да укх шера дездеча Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизарга цеха болхлоша пятилетка шин шера задани кхоачашъергья, аьнна.

— Иштта дог гIоздоаха производственни хьокхамаш доахаш цеха коллектив хьайоагIаш хилара даькъе йоккха заслуга я Гунеев Хьусена, — аьлар предприяте партийни организаце секретара Тарамов Хьусена. Болх тоабара заводчанаш оарцагIбахар, царна нийса никъ хьехар из ва, ший кабинете Iохайна вагIаш оамал ярех вац. Балха тIа гIалат ваьнначоа е къахьегама дисциплина телхаечунна боаггIаш бола бехк бу цо.

Ший цехерча берригача болхлошка смежни говзалаш Iомайийтай Хьусена. Цудухьа хьу йоацаш, де хIама доацаш биса болхлой кхыча участкашка къахьегаш хул. Масала, уж го йиш я аьшкбетона изделей цехе е ПМК-ашка.

ГIишлон организацешка Хьусена болх бу тхъаь итт шу дизад. Царех 25 шу совгIа йолча хана «Чечингагропромстрой» объединенена чуйоагIача тайп - тайпарча гIишлон организацешка болх беш хиннав из. МугIарча гIишлонхочунгара дIавола а венна ПМК кулгалхочунга кхоачаш лакхвелар. МоллагIча участке ше хьожавинча а шийх бенна тешам боза беш хьавенав.

ЦIаккха йовргIоаца къахьегама лер йитай Хьусена ший вахаре. Итташ объекташ я республике из керте латтача гIишлонхой коллективо хьалъяь. Царех я Советски района «Альпийский» яхача совхоза усадьба, «Грозненский молочный» совхозера 1200 бежана лаьрхIа комплекс. Ассински консервни заводера 1400 тонн чуйодаш йола холодильник, иштта кхы дукхха яраш. Тахан а тIехьа Гунеева чIоагIа доккхал деш я уж лоархIаме гIишлош.

— Из аз даьд, ер сона карагIдаьннад яхаш сонтал е курал эшаш саг вац тха воккхагIвола мастер, — аьлар предприяте директора Атиев Микаила. — Цо шийна карагIдувлача практически гIулакхашца дIахьокх ше доккхал де йиш йолаш хилар. Ший теркама кIалара цIаккха а далийтац цо ер дешаш: болхлой къахьегам вIаштIехьбоаккхилга тIа-тIа тоадар, цар говзал хадданза лакхъяр, яхье хьалхалаттарий опыти дикагIйола балха методаши шерра юкъекхувлар, бригадни подрядагIа къахьегилга чIоагIдар.

1987 шера ший унахцIено дика ца хиларца дувзаденна ПМК начальникалла дIа а ваьнна, хIанз ше керте латтача цехе воккхагIвола мастер волаш балха вера Хьусен Асеевич. ЧIоагIа эсала болх беш, еха участок лоархIаш яр из. Цхьабакъда, ше башха-дика организатори кулгалхон хилар дIа а хьокхаш, бовзаргбоацаш овлангара денз тоабир цо ДОЦ-а коллектива болх. Из цунна керте этта дукха юкъ ялалехьа цIенденна дIадаьлар цига къахьегамен производственнии дисциплина телхаелга, корта бохабеш дола малараш мелилга. Хьусен цу цеха керте эттачул тIехьагIа цига арахеца товарни продукци 35 процент тIакхийттай, хIаьта къахьегама овсарле 32 процент лакхъеннай.

1960 шера парте мугIарашка дIанийцар из. Даим цу цIера сий лакхалоаттадеш таханарча денга хьа а кхаьчав. Хьусен массаза а хиннав порядок, дисциплина, организованность езаш. Из да цо болхлошкара хьадехаш дар а. Юкъарча балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо.

Хьаьнала къахьегаш вола саг массаза а хиннав вай мехка сий долаш. Хьусена балха тIа карагIдийнна гIулакхаш белгал а доахаш, цунна дукхаза а тийннай сийлен грамоташ, ахчан премеш, маьхера совгIаташ. Цун наьха тIа лепаш я «Социалистически яхье котваьнар», «Пятилетка ударник» яха сийлен Знакаш, Ленински юбилейни медаль. Лоацца аьлча, Гунеев Хьусена карагIдийннача гIулакхаша къаьгга хьахьокх цун къахьегама никъ сий долаш болга.

В. КОСТОЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета аргIанарча заседане хьажа а хьежа керттерча даькъе могайир 1988 шера республика экономически социальни дегIакхувлара план. НГIАССР Госплана тIадиллад проект ювцача хана яь замечанеш теркалъелга.

Заседане йийцар Нохч-ГIалгIай АССР 1987 шера цхьоалагIча квартале экономически социальни дегIакхувлара плани Паччахьалкхен бюджети кхоачашъяра итогаш. Белгалдаьккхад кхаь бетта промышленни производства боарам соахка цу хана хинначунца шийсбича 1,1 процент дегIабеналга, хIаьта НГIАССР Министрий Совета подведомственни йолча промышленносте — 8,2 процент. Нах чубаха цIенош хьалдара, керттера фондаш юкъейоалаяра, дулх, шура, фуаш дохкара планаш кхоачашъяьйт.

Цунца цхьана министерстваши ведомстваши продукци маьхалъяккхара плана поставкаш яра декхараш а дIалаьрхIача 97 процент мара кхоачашъяьяц. Договорни декхарех лоархIаяьяц республика хIара ялхлагIа предприяти. Предприятеша халкъа эша товараш арахецара план 98,4 процент мара кхоачашъяьяц. Ялхайтта промышленни предприяти къахьегама овсарле лакхъяра планах лоархIаяьяц. Кхерамеча хьал тIа я арахецача продукце дикал, къаьстта моттигерча промышленноста министерстван маькхйоттача, макаронни промышленноста управленеи системе.

ГIишлон подрядни организацеша производственни, къаьстта моттигерча Советий социально - культурни лоархIам бола объекташ хьалъяра йоаггIа терко яьяц, цудухьа дукхагIйола объекташ ханнахьа хьал ца еш йисай.

ЦIенхаштта дола кхоачамбоацараш да торговле, быта служба организацей балха тIа.

Министрий Совето НГIАССР министерствайи ведомствайи кулгалхой теркам тIаззар республика халкъа боахама доакъошка планови заданеш кхоачашъяра хьакъехьара организаторски болх лохача боарам тIа хилара, предприятей, объединеней кулгалхошкара доагIар дизза хьа ца дехаш хилара. Ерригa министерстваши ведомстваши, горисполкомаши, райисполкомаши декхарийла я 1987 шера 1-ча квартале промышленни продукци арахецачара тIехьадисар дIадаккха, сихагIа производство дегIакхувлара планови темпашка йовла, 1987 шера план кхоачашъяра кхы тIа де дезараш тIаэца. Цига къаьстта теркам тIаоза беза халкъа боахама эша товараш дукхагIа арахецара. ЦIенхаштта лорае еза договорни дисциплина, бизагIа пайда ийбе беза, производство а къахьегама овсарле а дIахо дегIакхувлара резервех, ма могга лакхъе еза арахецача продукце дикал. Ерригача предприятеша, объединенеша, организацеша шоай финансови хьал тоадара хьакъехьа де дезараш тIаэца деза. Белгалдаьккхад, хьинарегIа кулгалдара экономически методаш юкъекхувла, къахьегам вIаштIехьбаккхара, стимулированни яра хьалха латтарий методаш дIа-хьа йоаржае еззлга, КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенешка хьежжа балха стили методаши кердаяха, кадрай дисциплина, организованность, бехктокхам лакхбе, цар къахьегама хьинари инициативеи ма могга дегIахувла езалга.

Республика Лакхехьарчеи моттигерчеи Советий сессешка халкъа депутаташа юкъедихьа дехараш, предложенеш, критически замечанеш кхоачашъеча цхьайолча министерствай, ведомствай, предприятей балха тIа кхоачамбоацараш хиларах долча дешага хьежар.

Министрий Совета министерстваш, госкомитеташ, ведомстваш, предприятеш, организацеш декхарийла йир Советий сессешка депутаташца, дехарашца болх беча КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума установкаши «СССР-а халкъа депутатий статусах» дола СССР закони цIенхаштта кулгелувца. Цар хьакъехьа шоай ханнахьа де дезараш тIаэцара Iалашо е. Депутаташка гIулакхашка хьажарах деш дола хоамаш массе оагIорахьара дика хьажа а хьежа бакъхила деза.

Министрий Совето дийцар «КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа социально-экономически дегIакхувлар сихдеча халкъа депутатий Советий лоархIам дIахо лакхбараи бехктокхам чIоагIбараи де дезарех» болча 1986 шера 25 июлера КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета соцамга хьежжа Сунженски райисполкомо беча балхах дола дош. Райисполкома председатела В. П. Целовальникова хоамага ла а дийгIа Министрий Совета исполнительни комитета теркам тIаззар район комплексни, экономически, социальни дегIакхувлача цIенхаштта кхоачамбоацараш хилара, районни, поселкови, юрташкарча Советий, цар исполкомий балха кхы дIахо а демократически дIадоладалар чIоагIдарах дола парте дIадехар вахаре кхоачашдара, иштта из декхарийла йир кхоачамбоацараш дIадахара хьакъехьа бокъонца дола де дезараш тIаэцара.

Заседане хьежар Грозненски района Чечен-Аульски юрта Совета территоре тIа лаьттан законодательство лораярах долча дешага. Белгалдаьккхад, юрта Совета исполкомо лаьтташ лорадарай царех пайда ийбаран тIехьа паччахьалкхен тIахьожам лоаттабеча ший полномочеш во кхоачашъеш хилар, общественни лаьтташ бокъо йоацаш дIалувцарца боагIа къовсам ца лоаттабеш хилар. «Заря» яхача совхозе присадебни лаьттан участкашта во учет лелаю, нахагара дукхагIйола лаьттан участкаш нормагIа йоагIарел тIех я. Юрта йистош нувхех хьалийза я. Бахача наха юкъе лаьттах долча законодательствах пропаганда мела ю.

Министрий Совето халкъа депутатий Чечен-Аульски юрта Совета исполкома теркам тIаззар лаьттан законодательство лорадара тIехьа во тIахьожам лоаттабеш хилара, юртсовета территоре тIарча лаьттаех дикагIа пайда ийбара, иштта кхоачамбоацараш дIадоахилга а хьадийхар.

Республика халкъа депутатий районни, городской Советий исполкомаш декхарийла я лаьттан законодательство лораяра тIахьожам лоаттабеча поселкови, юртарча Советашка, депутатски формированешка кхы а хьинарегIа болх байталга Iалашде, шоай полномочеш кхоачашъеча царна дукхагIа практически новкъостал де.

БАРТА ХИЛАРЕИ ДЕМОКРАТЕИ ХЬАЛЕ

ТIаьк аьнна хьалйиза яр укх деношка Самашкински консервни завода цIеча уголока зал. Iохайна вагIар 250 саг, хIаьта дукха уралаттараш а бар. Уж укхаза губеннабар хоржамашта хьалхара шоай собрани яра, Ачхой - Мартановски районни а Самашкински юрта а Советий депутаталла кандидаташ оттабара шоай дикагIбола новкъостий белгалбаха. Оттаве везаш вар массехк саг райсоветен юртсоветен депутаталла кандидат.

Къамаьл лара хьалхxе а кийчвеннавацар цхьаккха а, цхьанене а ювцанзар хьалхxе а белгальяьккха кандидатий список — дерригa а наьха лоIамах тийша дар укхаза. ХIара кандидат оттавара шин-кхаь сагa цIераш йоахар, цул тIехьагIа хIара кандидатурах шоайла дага а бувлаш, уйла еш, тохкаш дувцар. ХIаьта кхыча тайпара гIулакх хила йиш а яцар, хIана яьлча геттара дукха да заводчанаша къоастаде деза лоархIаме дешаш — завода реконструкци елга, из шерьелга, завода а юрта а территоре тIа дIахо лостам белга, дукхха а наха баха а культурно-бытовой а гIишлош яр... ХIаьта уж декхараш кхоачашдара дукхагIча даькъе оарцагIбовла безараш халкъа депуташ ма хургбий.

Шоаш дийцачоа раьза болаш арабайлар собране дакъа лоацаш хиннараш. Голосоване итогегIа дукхагIчар хьал а лаьца Ачхой-Мартановски райсовета депутаталла кандидаташ оттабара могабир: склада болхло Лабазанова АсмаI, слесарь Арцыхаев Ваха, баьцадаарий цеха мастер Дадаева Халипат, кагирхошкара — комсомолка Терхоева Фатима, хIаьта иштта завода директор Ахмадов Ваха.

Юрта Совета депутаталла кандидаташ оттабеш спискана юкъе а вихьав завода директор.

Къаьстта аргда вай заводa директорах Ахмадов Ваха Гурбанневичах. МугIарерча болхлочунгара йоккхача кхачан промышленноста предприяте кулгалхочунга кхаччалца — иштта ба бIаьхха бола цун къахьегама никъ. ХIаьта завода директора В. Ахмадова Iалаьмате доккха дакъа а лоархIам а ба укх тIеххьарча 10 шера 7 миллион консервни банкагара 30 миллион банкага кхаччалца заводо шера бола ший низал айбаь хилар а, производство дIахо а тIа-тIа дегIаахар а. Дукхача шерашка хьавоагIа из районни а юрта а Советий депутат волаш. ХIаьта даим а хиннав из наьха хьашташ теркалдеш, боккха общественни болх бу. Цун хьаьналча къахьегама беза мах беш цунна еннай «Знак Почета» орден, шиъ медаль. КIезига дац цунна тийнна кхыдола доккхий совгIаташ а сийлен званеш а.

СУРТА ТIА: завода директор В. Ахмадов.

М. КУРУМОВА сурт.

«Агитатора блокнота» аргIанара номер

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргIанара номер хьаелл 1941/1945 шерашка лаьттача Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо котало яккхара цIейна хетаяь И. Мачуляна язъяьча «Нийсвалар — деналгахьа» яхача статьяца.

ПхелагIча мае вай мехка дездаьд кепайоазон Ди, ворхIлагIча мае — радио Ди, бувзама ерригача отраслей болхлой цIей. Цу сийлен денна хетаяь я НГIАССР журналистий Союза председатела, «Грозненский рабочий» газета редактора Д. Безугле язъяь «Бетталуча вахара пхан тIа» яха корреспонденци.

КПСС обкома мехкдаьттеи химически промышленноста отдела инструктора В. Дулина ше язъьча «Хозрасчет, хIаман хьурмат дар, дисциплина» яхача статья тIа дувц вай республика химикаша шоай профессиональни цIей дездара мишта кийчлуш ба.

«Сийлахьча Октябра 70 шу дизара накъадолхаш» яхача рубрикана кIал кепатехай академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института КПСС исторе кафедра доцента Г. Овчарова язъяь «Оаха иштта дIадоладаьдар» яха корреспонденци.

Сорташ тахкара йолча Нохч - ГIалгIай Iилма-тохкама станце лаборатори заведующе В. Шепелева, цу станце зIамагIволча Iилман болхлочо В. Применкос шоаш язъяьча «ЧIоагIлуш латт Iилманцара бувзам» яхача корреспонденце тIа дувц «Родина» совхозерча Ю. Д. Чеснова кулгалдеча коллективни подрядагIа къахьегача звенон членаша даьхача толамех.

БОКОВ Ахьмад

ДОГIАНХА ДАШ ДЕЛХАШ

ШинаргIаюкъ дIакъовлаш кийчъяьча тIема чIоагIаленаша фашистий командоване лийрхIар дохадир. Прохладни яьккхачул тIехьагIа ШинаргIаюкъа чулалла лерхIар цар шоай 23-гIа танкови дивизи. Хийцца Шолжа-ГIалийна тIатIоргйолаш. Танкашта духьала ор доаккхалга а, ШинаргIаюкъ дIачIоагIъеш латтилга а ца ховш бацар фашисташ, массаза тIагIолла гобаьккха яхаяр «Рама». ЧIоагIаленаш яь ялалехьа де лерхIар цар шоаш дер. ХIаьта цар расчетах из йистеяла кхы а иттех ди эшар. Иштта хила а мегар, немций санна, болх дIаболабу а йистебоала а ха хоаддаме хилча. ХIаьта укхаза тIеххьарча кIиранна малх хьалбаьлча денз чубиззалца даь Iацар балхаш. Уж масса сахьат хул саго лархIацар. Ахкан ди мел дIаьха да ховш ма дий. ТIеххьарча кIиранна цхьабараша беттална бийсашка болх бора.

Тийшаболх хилар фашисташта. Массехк дийнахь тIом баь Прохладни дIалаьцача хана, вай эскар керда чIоагIаленаш хьалаьца цига дIачIоагIденнадар. ДIаовттаьяр йоккхий топаш, минометаш, доташка моттигаш хьалаьцаяр пулеметчикаша, танкашта духьаларча ора хьатIакхоачача лакхача йоархIий ткъоврогех шуташ Iоэхкаяр. Шолжа-ГIалийтIа танкашта духьала кийчъеш яр уж. лаьрхIа дола даьтта чу а дувтташ.

ШинаргIаюкъе чугIорта лаьрхIа. Прохладнера машинаькъаца хьайолаенна фашистий танкови дивизи дикка лозайир вай эскаро, цхьа ткъаьх танк йоацаш биcар уж. Иштта хьал эттача, шоашта духьала лаьрхIа яь чIоагIаленаш а хилча, цигахьара хьагIорта лоархIабанзар уж.

ТIаккха дагабехар царна вож никъ. Моздаке дIа а лаьца, цигга гIолла Тиркал сехьа а баьнна, МагIалбикагахьа гIорта. Юххера лерхIар дар — МагIалбик дIа а лаьца, ШинаргIаюкъе гIолла Шолжа-ГIалийна тIагIолга.

Фон Клейста танкови армецара шин дивизии иштта шин пехотни дивизин яр МагIалбик дIалацара декхар кхоачашде дезаш хиннараш. Вай 9-ча арме эскара низ кхачанзар шийл дукхагIа а техника совгIа а йола моастагIа Тирках тIех ца валийта. Бакъда, Тирка гаьнахе валийтанзар. Цунна йистте ядача юрташкара арабовла низ ца кхоачаш массехк ди даьккхар фашисташа. Цул тIехьагIа Махьмад-ХитIе йолчахьа атака йир цар танкаша. Хала тIом бар вай эскаро цу танкашта духьала баьр. Бакъда, цу лакхача дукъа боса латтийсар фашистий дукхха танкаш. Низ кхачанзар из декхар кхоачашде. Туапсера хьа а яьккха лаьрхIа укхаза йоалаьяча СС «Викинг» яхача дивизе а. Фашистий дивизешта юкъе низ болашагIа а майрагIа а лоархIаш йолчоа.

Танкаш цхьатарра тIа а лаьхка, вай оборона йоха а яь, тIаккха дехьара а сехьара а эскара доакъош хIалакде лерхIар фашисташа. Из цар беш а царна безабенна а тайпа тIом бар.

Сентябре дар из. Деношдийнха а аьхки санна дIайха а латтар. Хоза ха яр из, хьалха дIадаха шераш дагадехача. Юххера кхашкара харбазаши пасташи цIакхухьар наха цу деношка. Сийна даьри чутехача санна йолча, йийкхача сигала гIолла шортта наьк деш долхаш гIарагIурай мугIараш хулар. Юртарча школе коара хьахозаш яр берий зовне оазаш. ХьажкIаш чуэца арабовла кийчлуш бар цар даьй-ноаной. Дукхабараш ерадента хьежаш хулар, гаргарча наьхацига саг йоагIача е йодачи баха. ХIанз тIемо кегадаьд дерригa, толхадаьд, сийрдадар Iаьржадаьд. Школе коара берий оазаш а сигалара гIарагIурай оазаш а хазац. ТIема таташ да хозаш дийнахь а бус а. Малхбузехьара а хоз. Къулбаседера, Черсий дукъал тIехьашкара. Моздаке йолчахьара а хоз. Къаьстта чIоагIа хоз цигахьара.

КхоалагIа ди да Мурада цIагIа штаб йилла хинна танкови бригада командираш дIабаха.

ДIабахар Хьамида цIагIа баьгIараш а, Хьусе цIагIа хиннараш а. Кхыча цIеношкара а. Коашкара ара а увзаш дIайигар йоккхий топаш, цхьаяраш йисар. Юхейисар вуло кузов Iохоадайнча санна йола «Катюшаш» а. ДIаяхараш МагIалбика дукъагахьа яхар. ТIемахой а бахар **цигахьа**, моастагIчоа никъ бехка. **Цига-м** кхычахьара хьатIадоаладаь эскара доакъош а дар.

Хьакхувла болабир **цигахьара** доарахой. Юрташка цIеношка чукхухьар уж. Госпиталашка дIакхувларгболаш. Мурада а Хьамида а. Хьусе а цIенош, иштта кхычар цIеноех цхьацца цIа а дIалаьцадар цар. Мурада лоалахой Махьтаьр цхьа цIа а. Пхиъ доарахо вар Мурада цIеношка. Менге тIа а хьалхагIа яьллача а сихха техача а поднараш тIа бадар уж. ЭгIен магIен кортош а долаш. Каст-каста йодар Залихан Махьтаьрга а цига а. Ше цхьаь йодацар, Раизатаца йодар. Цунца йодаш айхьазагIа хетар. ХIама дуадеш новкъостал дора цо, чухь дувхаду барзкъаш, човнашта хьийрча хикисеш дуттар, аьшк тохар. Из бахьан долаш чIоагIа баркал йоахар цунна доарахошка хьожаш волча санитаро Семеновс. Скала яхаш тайпанцIи а йолаш. ВIалла товш яцар из тайпанцIи гIийло лакха, кIеззига цхьан оагIорахьа сетта дегI долча цунга.

Пхи доарахо. Пхи тIемахо. ХIанз хала човнаш хинна, низах беха бада уж. Бакъда, селхан е самардийнахь моастагIчоа духьала лаьттав царех хIаравар. Даим тIема таташ хьахозачахьа МагIалбика дукъ тIара Моздаке йолчахьа дIачукерччача хиннаб уж. Эггара лиpагIа тIом болча. Хьадувца айттача дукхха хургдар царех хIаране шоаш цу лирача деношка лайначох, шоашта дайначох дувца. МагIарча цIагIа менге тIа улл хала човнаш хинна салте. Каст-каста харцлув из.

— Саг аьшкал чIоагIагIа ва! — Командира дешаш дар цо кердадаьхараш. — Танк аьшках яь я. Вай йохайир уж. Йоагайир. Кхы а йоагаергья!

ХьалгIатта воалар из, тохалора.

— Виктор, Виктор! — оалар санитаро.

— Йоагаергья вай-м, Витя, хьачуйистхулар нанацIагIа улла цун новкъост. Фрицаш а хIалакбергба. Вай шиъ гIеттача. ХьалхагIа гIатта веза вай шиъ.

Виктор яхачо гIотталга хьоа а дицар.

— Хьая гранаташ! Хьая шуша! Гаций шоана дIа-а кхы тIайоагIа танкаш? — йоахар цо.

Иштта яьхадар Виктора, уллув йоккхача топа пхо икха ше вожача хана.

Моздакера хьалбоагIача готтача машиннаькъо дукъагIа хьаллеста, голаш еттача, цхьан гувна юххе кIийле лаьца латтар цар танкашта духьалара истребительни рота. Вай эскаро ю духьале йохае гIерташ шоай хур дора фашисташа. ХьалхагIа йоккхий топаши минометаши йийтте кийчо а йийя тIаккха танкаш тIахецар цар. Кхоккха, йиъ-йиъ хулар танк. Дукхха танкаш тIа а лаьхка духьале йоха а еш дIачакхбувлаш йола шоай оамал укхаза. МагIалбике хьалтIайоагIача урхенах хийцаяр немцаша. Танкаш кхоиь хургъяр цар. МагIалбик дIа а лаьца, ШинаргIаюкъе чубаьлча, тIаккха танкай йоккха колонна Шолжа - ГIалийна тIалоалларгйолаш.

Йоккхий топаши минометаши йийтта, хIанз наггахь са. мара дийна а виса хургвац цига, аьнна, шоашта хетаделча, массехк танк хьатIалоаллар моастагIчо шоаш из туржаI даьчул тIехьагIа дийна бисараш танкаша лаьттах дIаэбергба аьле.

Бакъда вай тIемахой, юхадийнбелар-кх уж аьнна фашисташта хетадолийташ, окопашкара гIовттар, хьалъаракъадар, дов де болалора танкашта духьала. ТIемахой деташ ураовттадеш цIогIа тохар командиро:

— Шек ма хила, кIантий! Аьшка мара йий уж? Аьшкал чIоагIагIа да вай.

Цхьан дийнахьа делкъига дIаболабенна тIом сайранга бахар. Къаьгга малх хьежаш, сатийнна хоза дIадоладеннадар из ди Iуйранна. КIеззига шелал хоалора дегIа малх хьалбоалача хана. Август юхебаха ха яр из. Гобаьккха боса оагIув а гувнаш а мора бесса дийрзадар. Наггахьа йоархI ниисара сийна а моша а латташ. Шерра овлаш хийца хургдар цар е йокъала духьала латта низ болчарех хургъяр уж. Окопа чура дIахьажача, морайийрзача баьцашта юкъе зизай сийна кортолгаш гора Виктора. Зояй бIаргашта тара хетар цунна уж. БIарахьежаш цхьа юкъ яьккхача, цар шийга бIасаьнаш еш санна хеталора цунна. Зояй а яр из оамал, цхьан хIаманна ше раьза хилча, цхьа хоза бIарганогIараш вIашка а эзе бIасаьнаш еш. Аьхйи цхьан ссарахьа юртал арахьа, кхашта юккъе гIолла бодача гIийлача новкъа вIаши кулгаш а лийца шоаш шиъ хьадоагIача хана, цIаьхха юха а сеца шоаш вIаши бIарахьажача а йир цо бIасаьнаш. Цхьана даха маца ховшаргда вай, воай ираза ди маца дездергда вай, аьнна хьаьттар цунга Виктора. Жоп ца луш, лаьтта бIарахьажар Зоя.

— ХIанз кIа чуйица даьлча. Мегаргдий? ХIай, Зоя? Корта хьал а айбаь ший сийна ши бIарг, уж ши зизалг Виктора хьатIахьожабир цо, тIаккха ногIараш Iотiа а теха бIасаьнаш йир, кIеззига хоаballал корта а оагабеш. ГIадваха дIатIакхийтта мархIакъайлар из Виктора.

— Ой, ой, пIендараш кагду Iа са, — аьнна, мухь баьлар Зояйга. ше цо иштта мархIакъовлара дагахьа раьза яле а. — ТIаккха сенна эш хьона со пIендараш кагдича?

— Эш, Зоя! Мичча бесса хьо яле а эш! — йоахар Виктора, ший гIадвахар юха а ца къовлалуш.

КIа хьакха-м цул тIехьагIа кIира даьлча мара доладеланзар. Бакъда, Виктора из хьакха доладалехьа Зояй Iадика ювца йийзар. ТIом болабенна кхоалагIа ди дар из.

Юртара арабаьнна районе бодача новкъа болхар тIем тIа болхараш. Ткъаьх саг вар уж. Царцара къоаста ца луш, царех дIахьерчаш болхар кхалнах. Кхашка гIийла никъ дIахьовзача кхаьчача новкъосташта юкъера хьаваьлар Виктор.

— Хьежаргйий хьо сога? — хаьттар цо ший баламаш тIа дада Зояй кулгаш бе а тоIадаь.

— Хьежаргья, Витенька, мишта хьейкаргъяц со?

— Со дегIа сакхат долаш цIавоагIе? Ког боацаш е пхьарс боацаш? ТIаккха сенна эш хьона со?

— Эш, Витенька, эш! Мичча бесса хьо воагIе а эш!

— Мегаьд хIаьта, кхы дIа ма йола. — Бакъда, Зоя юха ца къасташ районе дIаера.

ШоллагIа шу доладеннад цу хана денз. ТIом Ростова гаьна йоаццаш уллача Виктора юрта а кхаьча, цигара тIехбаьнна хIанз укхаза Тирка йистошка, Кавказа дег тIе кхаьчаб. Каст-каста ца доагIе а каьхат доагIар Зояйгара. Хьежаш яр из, тешаш яр Витор цIавоагIаргхиларах а шоаш шинне лерхIар кхоачашхургхиларах а. ХIанз из яхаш йола юрт фашистий кара я. Хац Виктора из мичай; фу деш я, мишта ях. Германе дIайинга, цига лоал лоаттайой а.

Окопа чура арахьежача цунгахьа хьахьежар сийна зизаш, Зояй бIаргаш. Цкъа маьлхара гIайгIане хетар

(ДIахододар. Доладур 5 мае арадаьннача газета тIа).

Тахан—радио Ди, бувзама дерригача доакъой болхлой цӀей

ЛАДУВГӀА ПЕРЕДАЧАГА

ХьалхагӀа итташ метраш мара гаьна къамаьл де йиш йоацаш хиннача радиоталгӀеша тахан вай вӀашкаувз, уллув вагӀаш санна хьагойт, хьахозийт хьоца къамаьл деш вола саг. Цунна дола тешал да американски городашца Бостонацеи Лос-Анджелесацеи, афгански столицаца Кабулаца, кхыча доазол дехьарча мехкий столицашца Москвас, Ленинграда, кхыча советски городашца лоаттаду телемосташ, дӀахьа гойта культурни программаш. Еррига уж тараш еннар я радио, телевидени.

ХӀара дийнахьа репродукторащ, динамикаш, радиони телеи приемникаш чура вай республике бахача наха хьахоз шоашта кийчъяь программаш, концерташ, керда хоамаш. Дунен тӀа, мехка, республике, городе, кхыметтел ше вахача районе а юрта а вахаре хулаш долча хувцамех ха йиш я хӀара сага шийн цӀагӀа вагӀаше а. Из деза совгӀат вайна кийчдераш ба радиои телевиденеи журналисташ, операторащ, режиссераш, кхыбола болхлой. Цар хьинарца, говзалца дувзаденна да республика бахархой культурни вахар.

Атта дац радиопередача кийчъе, Итт-пхийтта минута лаьрхӀа йола программа кийчъеш Ӏалальмате дукха къахьега деза радиожурналистий. Моттигашка дӀа а ухаш, нахаца къамаьл де, из пленка тӀа дӀаязде, цул тӀехьагӀа из шаьрдеш монтаж е, передача хьавӀашагӀйолла, деррига из даьдаьн, начул тӀехьагӀа эфире арахеца — иштта декхар да радио болхлой. ХӀаьта цох дика лоархӀа а бу уж. Тахан вай республика радиовещанеи телевиденеи къахьегача журналистех къаьстта белгалбаха боагӀа И. Шипулина, К. Харлампиди, Р. Цолоев, Л. Аушева, Л. Мартазанова, Л. Мейсигова, П. Стрельникова, Р. Гайтукиева, Г. Катаков, дукха а кхыбараш.

Радиокомитета Сийлен улга тӀа укх тӀеххьарча массехк шера вӀаштта Ӏо ца доаккхаш хьалтеха доалл промышленноста, гӀишлон, транспорта отдела редактора Цолоев Ӏаьлий Руслана сурт. Массанена дукха везаш, сий деш, лоархӀаш ва Руслан. ИӀаьхий я цун балха опыт а. Ялхайтта шу даьлча денз журналистике къахьегаш ва из. Духхьашха шийн болх дӀаболабир цо «Сердало» газете. ТӀеххьарча 18 шера радиокомитете болх беш хьавоагӀа Р. Цолоев. Цу юкъа дика караерзаьй цо шийн балха говзал. Болх бешше а заочно йистеяьккхай МГУ журналистика факультет. Теркам тӀаозаш, кӀоаргга чулоацам болаш, кхетае а ладувгӀа а атта хул перестройках, дегӀаахар сихдарах дувцаш цо кийчъю радиопередачаш, ирра ювц цар тӀа промышленни предприятей коллективай вахарера проблемаш, уж къоастаяра наькъаш хьех.

Цолоев Руслана хьаьнала къахьегам белгалбоаккхаш цунна дуккказа еннай сийлен грамоташ. Цун накха тӀа сийрда леп «Къахьегама ветеран» яха а эскаре из гӀулакх деш волча хана цунна енна йола «20 лет Победы над фашистской Германией» яха юбилейни а медалаш.

Руслан тахан ше а ва кагирхой хьехамча. КӀезига бац радиокомитета журналисташта, штате боаца корреспонденташта юкъе цо болх бе Ӏомабаьраш. Режиссера, оператора, диктора декхараш хийцца кхоачашде хов цунна. Тахан коллективе болх беча кагирхошта юкъе сий а деш йоаккх цун цӀи.

Цхьацца шу мара дац радиокомитета режиссер Шаипова Светланан оператор Бекова Розан болх беш бола. Шийн передачаш кийчъеча хана даим царца цхьана хул Руслан, царна гӀо ду, хьех, цудухьа шоаш ца кхетар хьаккхашта цунга дӀаоал цар.

Цу дерригне къаьгга хьахьокх Цолоев Руслан визза вай заман саг волга, шийн декхар кхоачашде цун низ дӀакхоачаргболга.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) оператор Р. Бекова, промышленни отдела редактор Р. Цолоев, режиссер С. Шаипова аргӀанара передача кийчъеш боахк.

Р. АУШЕВА сурт.

ДИКАГӀЙОЛА СМЕНА

СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически завода 131 цехе массехк смена я хадданза шоайла яхье яьнна башха-дика толамаш доахаш. Царна юкъе а дикагӀа лоархӀаш я Яценко Геннадий Михайлович керте латта смена. Духхьал укх шера коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье ерригача заводе гӀолла шозза хьалхара моттигаш яьхай цо.

Г. Яценко къона технолог ва, цун къахьегама биографи йӀаьха яц. ХӀаьта сменана цо кулгалду а яц дукха ха.

Иштта нийсделар из: дукхача хана денз сменана керте лаьтта къахьегама ветеран пенсе вахар. ТӀаккха цо тешам белар шийна когаметта къона технолог Яценко оттавара. Цун предложени хьаллаьцар кулгалхоша а наха а.

131 йола цех полиэтилен доаккхача производства юкъера звено лоархӀаш я. Порошока, хьисапе этилен да укхаза доаккхар. Из дӀакхоач тӀеххьара продукци—гранулированни полиэтилен арахецача.

Хьалхашка латтача декхарий бехктокхам ма барра кхетабеш шоай хьинари низ ца кхобеш болх бу смена технологаша. Хадданза шоай смежникий болх юкъагӀа буврГбоаца гӀулакх вӀаштӀехьдоах цар. Цу гӀулакха эшар да технологически режим нийса лоаттаелга, оборудованехи, чурча таронехи лерттӀа пайда нийелга. Цудухьа дика хул хьокхамаш а. Иштта май бетта хьалхарча пхе дийнахьа планал совгӀа 3,7 тонн продукци яьккхай смена.

Сменерча хӀара технолога массехк смежни говзал караерзаьй. Цо чӀоагӀа гӀо ду дика хьокхамаш хилийтара. ТолашагӀа бола нах бувцача хана эггара хьалхарчарца цӀераш йоах укхаза аппаратчикий М. Алибековай, Л. Гордаевай, Л. Гаглоева, Л. Дмитриева.

Смена хьокхамаш дика хилийтара кӀезига дакъа юкъе дац цеха коммунистий, цун партбюро секретара А. Зайцева. Коммунисташа хадданза шоай теркама кӀалхара далийтац къахьегамеи производственнии дисциплинаца дувзаденна дешаш, социалистически яхьа эффективность лакхъяра коллектив оарцагӀа йоах. Къаьстта шоай служебни декхараш дика довзаш бола коммунисташ ба С. Краснояров, Т. Маслевцова.

А. ШОВХАЛОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Майски деношка 42 шу дуз советски халкъо Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀеи Европа халкъаш фашизмах мукъадоахачеи Котало яьккха (1945). Хано цӀаккха а наьха дегашкара дӀадоадергдац «морача бӀехало» даь унзара зуламаш, хӀаьта иштта Гитлерен цун гӀончашеи хьоабаьча тӀем тӀа байна миллионаш нах. «Фашизми тӀоми цӀаккха юха хила йиш яц!», йоах тахан машараи герз дехкараи тӀехьа, саг гоама хилара идеологена духьала хьинаре къовсам лоаттабеча дунен халкъашта юкъерча общественноста, планетерча берригача бакълувча наха.

СУРТА ТӀА: Берлин хьайоаккхаш байнача советски салташта Тиргартен яхача таханарча малхбузенберлински районе оттадаь памятник-мемориал тӀемахойтурпалхой традиционно сий деча хана.

ТАСС фотохроника.

8 мае—Германи фашизмах мукъаяьккха Ди—ГДР къаман цӀей

ТӀАККХА САТЕМ ЭТТАР...

«1945 шера 8 май германски фашизм, цун эскар, цун пачхьалкхе, цун террористически политически система йохаяь ди хинна ца Ӏеш, цу цхьан ханна немецки халкъ шоай эггара бирсагӀа волча моастагӀчох мукъадаьккха ди а да» — цу денах иштта яздаьд «ГДР лоацца истори» яхача шийн книжка тӀа Штефан Дёрнберга. Из 11 шу даьнна вар 1935 шера цар дезало нацистски Германера эмиграци еш, 17 шу даьнна — Сийлахь-боккхача Даймехка тӀом болалуча хана, хӀаьта 21 шу даьлча ЦӀеча Эскара мугӀарашка а волаш шийн мехка цӀавера из мукъабоаккхар санна.

— 8 май массадолча халкъий дегашка дусаргда массаза, хӀаьта хьалхарча аргӀагӀа немецки халкъа шоллагӀа дунен тӀом чакхбаьнна ди санна, нацизмах мукъадаьнна ди санна, цхьабакъда сона кхы а чӀоагӀагӀа дагадоагӀа хӀама 2 мае хилар. Берлински гарнизона капитуляци яь, цу хана леллхача снарядий унзара таташ, танкови гусеницай цӀувзар, дӀа-хьа дов деш еттача автоматий таташ Берлине цӀаьхха сеца а сеца сатем этта ди. Машара хьалхара ди! Дукхача кхыча моттигашка тӀом беш бале а...

Дукха ха йоаццаш Штефан Дернберг Финляндера цӀавера, дига из 1983 шера денз Германски Демократически Республика Чрезвычайнии Полномочни посол хиннав. ОбразованегӀа из историк ва, хьалха Немецки современни историе института, ГДР пачхьалкхени боькъонийн Академерча дунен халкъашта юкъерча отношеней Института директор хиннав. Ӏилман гӀозарашка цӀихеза а лоархӀаш а вола из академичноста Ӏоттар ярах кхерац — Дёрнберга яз и даьд, хӀаьта иштта шийн халкъа хӀанзара истори хьа а даьд.

...Шовзткъеи цхьоалагӀча шерара июнь. Октябрьски майда юххерча Донской улица тӀарча московски № 16 йолча школе выпускной сайрене тӀеххьара вальс дӀалекхар. 21 июне Штефана вурийтта шу даьлар, хӀаьта шоллагӀча дийнахьа столица сатийнача улицашка репродукторашта юххе гулбеннача москвичашка кхераме хоам кхаьчар: тӀом болабеннаб! Цу дийнахье а райвоенкомате тӀем тӀа ваха дӀаязвайтар цо. Цхьабакъда цун вурийтта шу мара даьннадацар, цудухьа тӀом беча эскаре из тӀехьагӀо мара кхачанзар.

— ТӀом болабенна массехк ди даьлча, — дагаух Штефан Дёрнберга, — московски комсомола тӀахьехамах оборонительни чӀоагӀаленаш хьалъяра лаьрхӀа бригадаш вӀашагӀъехнар. Царех цхьаннена юкъе вар со а. Москвера 28 июне дӀадахар тхо. Берригаш Минска малхбузехьа ца долхе а цун гаьна йоаццача цу районе тхо долхаш хиларах тешаш бар. Бакъда тхо Брянске поезда тӀара Ӏодаьхар. Цигара дикка гӀаш Десна яхача додача хин берда тӀа кхаччалца дахар Рославль яхача города районе. Тхо цхьан хӀамах кхеташ дацар: столица массехк бӀаь километр гаьна чӀоагӀаленаш сенна ю, моастагӀ гаьнна малхбузехьа хилча, хӀаьта вай эскаро цхьа-шиь кӀира даьлча наступлени ергхилча, моастагӀ юхавоаккхаш.

Цу хана дукхачар а иштта лерхӀар, цу даькъе дукхагӀа опыт йолча наха а тӀехьа. Цхьабакъда дӀаьха диъ шу чакхдаьлар, цун, хӀанз тхьо шу даьннача зӀамагӀволча лейтенанта, Гвардейски эскара политотдела инструктора из ди хоадалехьа: хӀанз-хӀанз тӀом чакхбаргба яхаш. Из дар 1945 шера хьалхарча февральски деношка, Германе территоре тӀа ваьннача хана.

— Бакъда аз лайра шолхаленца хӀама хоадалар, — йоах Штефан Дёрнберга. — Цхьан оагӀорахьара, сона массаза ховра сай моттиг ЦӀеча Эскаре йолга, хӀана аьлча цунца сайна сай халкъа кортамукъале яккха могаргхиларах. ШоллагӀча оагӀорахьара со немец вар, хӀаьта цунца сона Германе хинначоа се бехктокхаме волаш санна а хетар. ХӀана аьлча Зенненбурге, цу ханарча Германе територе тӀа эггара хьалхарчарех цхьан городе сона 1933 шера апреле нацисташа хьаяь концлагерь бӀаргаяйра. Цо со чӀоаггӀа гӀайгӀанга вигар, хӀаьта цул хьалха сона Майданек яйнаяр! Зонненбурге ядар газови камераш, крематори, наьха мосий гувнаш, сортировка яь берий ловзоргаш, ахкараш, цергаш цӀенъю щеткаш, бӀаргсагнаш, цхьабакъда массанахьа дӀа-хьа кхайса дадача массехк бӀаь дакъо кхы тӀа тоадора «кхоалагӀа рейх» яхача дешашца дукккхача наха хьалхашка отташ хинна цӀимхара сурт.

Цхьабакъда Штефана кхыдар а хоаденнад. Одер яхача долача хин берда тӀара дийнха хьу подмосковничох тара ядар, баьцагӀа кхы йола хьадж йоагӀар, хӀаьта цунна кӀалхара гӀум йоаллача лаьтто дукха хьалха дицденнар дагадохийтар. ХӀаьта кхы а гаьнагӀа дӀа ме вода сакхетамча къаьгагӀа хаттар оттар: кхы дӀахо фу хургда-хьогӀ? Германех фу хургда-хьогӀ?

— Со служба декхарех сай мехкахошца дукха къамаьл де дезаш хулар, — дувц Дёрнберга, — бакъдар аьлча, цу хана царех дукхане аз хьалхашка оттадаьча хаттарий сагото ядар. Вешта аьлча царех хӀаравар шийн кхела уйла еш вар. ТӀеххьарча хана геббельсовски пропаганда ца хаддаш уж кхерабеш хиннача шийлача СибарегӀен хьалхашкара кхерам геттара боккха бар. Дуккхачар йоахар: «Унзара валар дикагӀа да, массаза кхерам а болаш вахачул». Бакъдолчо уж стереотипаш кагийр.

— Советски тӀема коменданташа нах шоаш болча хьа а бехаш царга хеттар. — ДӀахо дувц Штефан Дёрнберга, — электростанци болх беш йий? КӀор бий шуга? Хина запас масса дийнахьа тоъаргъя шоана? Завод болх дӀа маца болабе йиш йолаш я? КӀа дӀаде кхийна дий шун? Цо наьха дегашка цӀаккха дицлургдоаца хӀама чудоссадора.

Штефан Дёрнберг чу а вагӀаш громкоговоритель тӀалатта машина цу хьалхарча майски деношка Берлина дукххача районашка бӀаргаго йиш яр. ХӀаьта массанахьа декар бакъдолчун дешаш. Советски тӀема администраце шоай реальни долча гӀулакхашца чӀоагӀдаьча бакъдолчо наьха дегашка бокъонца мукъабаларах бола тешам хьахулийттар.

— Юххера а сатем эттача, — йоах Штефан Дёрнберга, — оаха кхетадир тӀом сецалга, цхьабакъда цо даьр эшадара тха дукха къахьега дезалга а. Бакъда, деррига дикачох, из юха хург ца хиларах теша безам бар. Нагахьа санна цу хана 1945-ча шера сога, 1987-ча шера иштта кердача дунен тӀема унзара кхерам тӀабоссаргба аьнна аьлча со тешаргвацар! ХӀаьта аз дика а хеташ дари ду немецки лаьттара хьалхара болхлойи ахархойи пачхьалкхе ше хьахилча денз чӀоагӀен лорзагӀа ца йоалаши арахьара машарера политика чакхйоахаш хиларах. Аз дакъа лийцал сай республика дукха арахьара политически акцеш вӀашагӀйохкача. Европейски кхерамалени ГДР цхьана гӀулакхаш леладареи Комитета вице-президент, Финляндски Республике ГДР посол волча хана со теш хилар сай мехка дунен халкъашта юкъера авторитет дегӀаахара, хӀаьта цох аз се воккхий а вора.

Михаил КАРПОВ,
АПН соб. корр.

Берлин.

«Оаха яздаьчун лерагӀа»

«ЖА КӀАЛ МА ДИТА»

Иштта корта а болаш «Сердало» газето кепатехача материала тӀа дувцар «Алханчуртский» совхозо лоамашка леладеча жена моцала довра кхерам тӀаэттаб, яхаш. Бахача наьха бокъо йоацаш леладеча жа Ӏулаша совхоза хьайбашта арадала моттиг йитаяц. Критически материала тӀа дийцачох лаьца жоп дайтад КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. Мякиева.

Цо язду:

«Бахача наьха доалахьа долча дукккхача хьайбаша лоаман даьгӀенаш йохаьй, аьнна «Жа кӀал ма дита» яхача корреспонденце тӀа дийцар бакъда.

Лаьттаех пайда эцилга тоадара РОВД а Джейрахски юрта Совето а хӀанзалца даьр тоъам болаш хиннадац. Совхозий даьгӀенех бииза пайда эцилга вӀаштӀехьдаккхарах, бахача наьха доалахьа дола хьайбаш кӀезигдарах дола дош дийцад административни органий РАПО совета кулгалхой совещане.

РАПО председатела А. Газдиевна, РОВД начальника Х. Евлоевна, совхозий директорашта тӀадиллад доаман даьгӀенаш лораяра, тӀехьа а ца доаккхаш де дезар делга, законо оттабаьча боарамал тӀех бахача наьха доалахьа хьайбаш ца леладайтилга дӀахо йодача хана а лаьттах рационально пайда эцара цӀенхаштта тӀахьожам лоаттабелга».

* * *

Дувцача дешах лаьца жоп дайтад Малгобекски РАПО кулгалхоша а.

«Малгобекски РАПО-с, «Алханчуртский» совхоза кулгалхоша де дезар даьд лоаман даьгӀенашка долча жена кхоачам хиллал доакъар Ӏалашдара.

Рационага хьежжа хьайбаш кхабара лоамашка 100 тонн концентраташ йинхьай, жерча Ӏа доаккхача моттиге гураьха Ӏалашъяь 60 тонн йол я.

Назрановски РОВД начальника Х. Евлоева баьча хоамах, «Алханчуртский» совхоза даьгӀенашкара жа арадахара де дезар даьд».

цунна уж. Езачун кхел, моастагӀчун кога кӀала даха хала ийрча цун вахар дагадехача. ТӀаккха гӀийлла мух хьакхе бӀарга хоадаллал меттахьа хьовра зизай сийна кортош — Зояй бӀаргаш. Зояс шийга бӀасаьнаш еш санна хетар Виктора.

ХӀанз хала човнаш хинна, цкъа сакхетам чура воалаш, тӀаккха сакхетам чу воагӀаш уллаш тӀема шоакъ дӀаяьлча, Зоя духьала йоагӀа Виктора.

— Зоя, со-м цӀава новкъа ваьннав — оал цо. Сийрдайоал цу хана цун юхь, бӀаргаш дӀадувшадаь хул. — ДагадоагӀий хьона аз хьайна готтача машиннаькъах дийца? Цу наькъа йисте ва со-м. Кастта Моздаке кхоачаргва, тӀаккха...

ЦӀаьхха хувцалу Виктора юхьмараш, озалу.

— Ражап, хьая гранаташ! Хьая шушаш! Гой хьона тӀайоагӀа танкаш? Машинникъ бохабергба цар. ТӀаккха со мишта гӀоргва цӀа? Зоя ма йий сога хьежаш...

Фашистий танкаш цу дийнахьа делкъиго гучаьлар. ХьалхагӀа йоккхий топаши минометаши еттанзар. Уж дӀачӀоагӀбенна моттиг хьалхе яйза хургъяцар моастагӀчоа. Рота командир воккхагӀа вола лейтенант Мишин турмалца хьажача иттех яр уж.

Новкъа дом гӀоттабаь йоагӀар уж, автомашинаш мо хӀана ягӀац аьнна сиха. Дом тӀехь-тӀехьагӀа баржар, шерагӀа моттиг дӀалоацар цо.

— Низ цӀенхаштта ба, кӀантий тӀабоагӀар, — аьлар командиро.

— Новкъа дӀаяха мег уж-м, — аьнна, ше а кхыбараш а тебе велар тӀемахоех цаӀ. Гирин Степан яхаш вар из.

Во бӀарахьажар цунна командир. Човхавир.

— ТӀаккха вай фу де хайшад укхаза? Фашистий тӀема парадага хьажа-м хайшадац вай?

— Хье дийна висача сагота вац хьо, — аьлар Виктора. — Фашисташа мохк дӀалоаце а.

— Ӏа фу дергдий, аьнна, пӀелг оагабир цунна Степана. — Сов тӀех ца ваьлча тол хьона. Патриот...

— ТӀемахой шин тайпара хул, — деша хоадам бир ражапа. — Денал дараши зовза бараши.

— Мегаьд хӀаьта, со зовза воацилга гургда шоана, — гранаташи шушаши кийчйир Степана. — Оаш дер-м хӀаьта а дергда аз, — аьнна Викторан Ражапан ца вашаш а цабезаме а бӀарахьажар из.

Танкаш гаргагӀертар. ХӀанз турмалца хьажа ца везаш шаьра гора царех хӀараяр. Говраш дӀахиййцача, дӀабагӀаш бекъа а болаш, ши-шегӀа дукъагӀа чухоахкаенна фургон мо хетар хьалха йоагӀа танк.

— ХӀа-хӀа, новкъостий, кийчле! — аьнна, дехьа а сехьа а окопашка багӀача тӀемахошкахьа дӀай-хьай хьажар командир.

— Кийча да тхо-м! — оазаш яьлар дехьара а сехьара а.

Гирина хеттача бесса танкаш уллув гӀолла тӀехьаргйолча яьха хиннаяцар окопаш. Ротас лаьцача позицена духхьала тӀайоагӀар фашистий танкаш. Селхан а самардийнахьа а, цул хьалхагӀа шин дийнахь а Моздакера боагӀача новкъа дукъагӀа хьалгӀийртаяр уж Махьмад-ХитӀа кхача гӀерташ. Цига кхаьчача дӀачутовсаяла мара езацар ШинаргӀаюкъе, тӀаккха хийцца Шолжа-гӀала йолчахьа! Бакъда Махьмад-ХитӀа нийсса кӀал Моздаке йолча оагӀорахьа форда тӀарча пехота бригадера тӀемахой ба, царна майра духьалалатташ. Массаза юхатехаяр цар фашистий танкай атака, масса танках доаладаь аьшк даьдар!

Фашистий танкови дивизе командир хинна инарал цецваьккхавар цу дешо.

— «Со тешац, — аьннадар цо, — германски пачхьалкхен герб тӀалатташ йолча танкашта ворхӀ километр мара гаьна йоацаш улла Вознесенски яха эрсий станица хьалаца магац аьлча».

ХӀанз кхы никъ а леха фу хул хьажа боахкар фашисташ. Фу бе да аьнна хетар дукъа тӀа хьалтӀадаьлча, МагӀалбик хьалаьцача.

ХьатӀа а кхачалехьа ювла йолаелар моастагӀчун танкаш тӀара йоккхий топаш. Лелха даьлар цар пхорч рота окопаш йолча. Цар гӀари пулеметий таташи вӀашагӀъийра. ХьалхайоагӀа массехк танк геттара гаргагӀертача, амар делар командира: — ДӀаетта, хӀалакъе фашистий танкаш.

ТӀом болабир вай тӀемахоша. Цхьабараша окопашкара а, вокхар хьалъаралелхаш, дӀадухьала текхаш а гранаташи ши-шегӀа лоталуш дола даьтта чудола шушаши етта йолайир танкашта. Массехк танк йоагаш яйча геттара дегаш ураайттар, денал тӀаккхийтар тӀемахой.

— Аз аьларий шуга, вай аьшкал чӀоагӀагӀа да! — йоахар шоай балха, шоай каялара раьза хиннача Мишина.

Виктори Ражапи вӀаши уллув вар окопа чу.

— Фашисташ воашош юхатехача командирагара дехаргда вай шинне хьа юрта дахийта аьнна, — йоахар цо Ражапага. — Цхьан сахьата мукъагӀа. Массехк шу да со цигача хинна. ДоттагӀий, ба са-м цигача. Гири вовзий хьона? Шун юрта массарел хьалхагӀа тракторист хилар цунах.

Вовз аьнна корта оагабир Ражапа. Дувцар цунна Виктора ше тракторист бригадир хиннача ханах, шен Гирен цхьана болх мишта бора. Ражапа цунна шийн вахарах дувцацар. Сов къахьа дар из. Дувца дог дагӀацар.

Танкашта духьала беча тӀема цхьа шийн тайпара говзал яр Виктора. Окопа чу Ӏочу а лечкъе танк геттара хьагаргайойтргра цо.

— Из са я, хьатӀаяйта оаш? — оалар. ТӀаккха из аьшка чоалх геттара гаргакхаьчача, окопа чура хьалъара а тоссалий, дӀадухьал а веде, граната тохар цо. Лоталора танк. Атта-м дацар шийна хьалха Ӏоажал мехкаеш тӀайоагӀача танка иштта дӀадухьалваха, кхерамо дог тохадолийтар, бакъда, иштта гарга хилча йоккхача топа пхоно меттел танка тӀарча пулемето а зе дергдоацилга ховш хилча кхерам кӀезигагӀа хулар, юхабоалар.

— КӀант ва, Гладков! Гой иштта! — йоахар цун балха раьза хиннача командиро.

Ражапа а кхы цхьан-шинне а дӀанийцар Викторгара говзал.

Бакъда, танкаш кхоачалуш яцар. Пхиппа—ялх-ялх тӀаухар уж. Низ лаьгӀлуш латтар вай тӀемахой. ХьалхагӀа тӀанха танкаш тӀехьа саг воацаш яр. Бакъда, хӀанз тӀайоагӀараш, тӀехьабоагӀаш автоматчикаш а болаш яр. Танкаша боа ца беш бисараш боа а баь дӀатӀехбаьнна дӀабаха лийрхӀа хургдар фашисташа.

— Танкаш тӀехйовлийта, пехота дӀахоадае! — аьнна, амар делар Мишина. Окопашка гӀолла, шийна хьахезачо дӀахо а оалаш чакхдаьлар амар.

Окопаш чу Ӏочу а лечкъаш, танкаш тӀагӀолла дӀатӀехьйовлийтар тӀемахоша. ТӀаккха царна шаьрра гуча бар тӀабоагӀа автоматчикаш. Вайчар шоашта дов дӀадоладича цхьатарра лаьтта Ӏобийшар уж. Шоаш баддачара дов де баьлар. Вайчар позици тӀема аьттув болаш яр — уж окопашка багӀар. Окопашта тӀагӀолла тӀехъяьнна танкаш а гаьна яланзар. Окопаш чура дӀаара а лийлха, тӀехьа а удаш даьтта чудола шушаш йийтта йоагайир тӀехъяьннача пхенех йиъ. ЦаӀ дӀаяхар, Виктора кхесса граната а шуша а тӀехьа ца кхувш.

Дикка гаьнаваьнна хиннавар Виктор из танк ца яхийта гӀерташ. ТӀаккха йоде а цхьанахьа кӀийленна тӀанийслургья, вокхар дихьар хьоргда цо а аьнна, Ӏобартала а вижа, текха а текхаш окопагахьа юхаволавелар из.

Текхаш водаш ха йов аьнна хийтар Виктора. СихагӀа кхача веза окопага, моастагӀчун автоматчикашта духьала дов деш шийн новкъостий болча. Ура а этта хьаведар из. Хьалхашкахьа, моастагӀчунгахьа дӀабийрза, окопашка багӀарашта а ведда царна тӀаводача Виктора а хацар, гацар тӀехъяьнна дӀаяха танк шоашта йоккха топ тоххала гаьна а яьнна юхатӀайийрзалга. Цо йоккха топ теха а техар, духхьал окопаш чу багӀарашта хьатӀа а, хьожаяь.

Вежар Виктор. ДӀахо цига фу хилар ханзар цунна. Танко кхы а шозза йоккха топ техалга а. Ражапа йоархӀаштеи баьцаштеи юккъе гӀолла шийна пулемет кхетаргйоацача кхаччалца тӀа а ваха, шуша теха из лотаяьлга а, фашистий автоматчикаш хӀалакбаьлга а ханзар цунна. Сайрангахьа леста ха яр из. ЦӀаьхха морхаш тӀа а яькка догӀа доладеннадар, цу дийнахьа тӀемо бӀохбаьнах а кхохкадаь лаьтта Ӏошелде доаллаш санна.

Селхан дар из. Бийсанна воалаваьв Виктор укхаза. Тахан Ачалкхе медсанбате дӀавугаргвоӀаш ва из.

Човнаш хинна тӀемахой юрта хьаккхувла болабича Мурад хургвий-те царца аьнна хета яьлар Залихан. Цо дайтача письмо тӀа мича метте ва аьнна белгалдаьдац. Адрес а дац, полевой почтан номер мара. ТӀехьашкадувлаш, укхаза хьа ма кхаьчадий эскар. Хьанна хов из а вий.

— Муса, хьажал, вовзаш саг нийслой а мича хов, цу доарахошта юкъе, — аьлар цо, Ӏуйранна ше балха яха арайоалаш. Шийна яха эхь хетар цунна.

— Са везаций балха ваха? — аьлар Мусас.

— Ий шинахьа — кхаьнахьа чуоттарах хӀама юкъахдусаргдацар цу балха-м.

— Мала хилар догдоах Ӏа царца? — шийна цо хилча догдоахар, малав хой а.

— Хац сона-м, беций вай тӀем тӀа гаргара а бовзашбезаш а?

Вахар Муса. Из чуэтта кхоалагӀа дола цӀа Мурада цӀа дар. Виктор хьабӀаргагушшехь вайзар цунна. Мишта вовзац цар колхозе трактористашта юкъе ши шу даьккха саг? Хийланна трактор Ӏомайир цо цу шерашка. Массарел хьалхагӀа Гирена а Ӏомаеш.

— Виктор, Виктор! — аьлар Мусас.

— Хьона мичара вовз из? — хьаьттар санитаро.

ДӀааьлар Мусас. ЦӀаькха а йистхилар из. БӀаргаш хьалекхар Виктора. Цун бӀарахьажарах ше цунна ца вайзалга кхетадир Мусас.

— Хьая гранаташ, шушаш! Танкаш йоагӀа. Кхы а йоагӀа!

— Харцлув из, — аьлар санитара. — Вита, хьахье ма ве.

Муса араваьлар. Ше ма водда бригада тӀа вахар из, Гири волча.

— Ӏа боккъала ях? — аьлар Гире цо шийга из хоам дӀабича.

Даьтта дахьаш дена ши говр-фургон а нийсденна, цу тӀара бешкаш Ӏояххал мара юкъ ца йоаккхаш, юрта вахар из.

Мурадар коанаӀарга грузовой машин латтар. Носилкаш тӀа а вилла хьааравихьар доарахо. ДӀагарга а ваха, ӀотӀахьажар цунна Гири, Виктор вацар из. ЦӀагӀа дӀачуведар Гири. Виктор ше иллача менге тӀа уллар. Лор латтар цунна юхе, кулга магӀахьара цун пхьарс бе а бсаллаш. Носилкаш цунна хьатӀаеча, санитарашкагахьа юха а хьажа, корта лостабир цо. ДӀавахьа эшац яхалга дар из.

— Виктор! — аьлар Гире, дӀатӀахьажа из вовзашехь.

— Бокъо яц, хала доарахо ва ер, — аьлар лоро.

— Новкъост капитан, шин шера цхьана хиннад тхо, доттагӀий, вежарий санна...

Дехар деча сага оаз яр Гире яр. Лор кхы духьале ца еш Ӏийра, хӀаьта а вета а дӀадала ма доаллий укхундар, аьнна хийтар цунна.

— Виктор! — аьлар Гире цӀаькха а. — Со вовзий хьона? Хьахьажал...

БӀаргаш хьалекхар Виктора.

— ХӀа-а, Гири... КӀа... Чунийцарий?

— Иийцад.

— Со гой хьона... Шоана новкъостал де йиш йоацаш улла... Юкъ-юкъе харцлувра из.

— Ражапи сои цхьана доагӀаргдолаш хиннадар... Вовзий хьона Ражап? Хьо цунна-м вовз. Цига висар из...

Ражап... Шийн наьна-вешийн Къаршечун дезал кулакаш бань дӀабига Ӏуйре дагаехар Гирена. БӀаьстенгахьа леста ха яр из. Дохк а доаллаш, гӀийло дарз а делхаш. БархӀ шу даьннад цу хана денз. Нагахь каьхат доагӀа царгара. Ӏай денадар Ражап а цул воккхагӀвола Малсаг а тӀем тӀа бахаб аьнна. Укхаза кхаьчав-хьогӀ? Викторга йистхилар Гири, тайпанцӀи хой аьнна хатта дагахьа. Бакъда, Виктор юхайистхиланзар...

(ДӀахододар хургда).

Белам а белхам а

ЮРТА ЮКЪЕ ДАЬЛЧА...

Тайп - тайпара да юртарча кагирхоша балхара баьлча салоlа наькъаш. Цхьабараш сайранна Культура цlаrlа болх, вожаш кружоке е спортивни секце бахе, цхьацца хlама lомадеш хул. Из деррига вlаштlехьдоал юрта болх беш Культура цlа хилча.

Цхьабакъда, из деррига долаш дац Малгобекски района Иоккхача Ачалкхерча кагирхой вахаре. Бахьан фуд аьлча, укх юрта иттех шу хьалха тоае аьнна дlакъайла клуб, хlанз а хьаелланза хилар. Вешта, хlанз-м гlаьле оза lомалу бераш мара, кхы саг чугlоргволаш яц из. Цох даллац е кор а е ниl а. Сов дукха из клуб йийца, массехк шу хьалха тха юрта хьайниллар... керда кинотеатр. Лохо пенаш а долаш, тlа тхов а боацаш из хилар дий а хац, йlайхача ахкан бусса мара цу «театре» баха раьза хилац тха юртара кагирхой. Цар бехк а бац, уж кино хьажа дlачубахача, ара дисача бераша бокъонца бола тlом болабу. Баррнкада тlехьашкара мо доладу цар тlой чудетта...

Шоана ма мотталаш, тхо укх юрта вlалла вlаший бlарга а ца гуш, къамаьл а ца деш, дlа-хьа ца доахаш дахаш да, аьнна. Сайрийна юртара кагий нах вlашагlа а кхийте, тхьовра вай даьй хана мо, хий да ухача мехкарашка бlарг локхаш хул. Тlаккха мехкарий хlана ух хи тlа? Цар коашка кранаш ма йоахкий. Ух — цу кранех шера цкъа - шозза мара хи тlадам ца боагlандаь.

Болх ца беш сеца латт радио, юртара телефонаш.

Уж гlулакхаш-м тахан хьалха дувцаш дац. Тха районерча «Ленина байракх» яхача газета тlа каст-каста язду цох. Юрта сходе нах вlашагlа мел кхетача хана а дувц. Хlанз йилла яла йоалл керда хин линн, Культура цlа де лерхlаш да, радиой телефонеи керда линеш йохкаш латт — из мара кхы хlама хилац районерча хьакимаша дувцаш.

Бакъда, хувцалуш хlама-м дац...

Л. ЧАПАНОВА.

Грозненски телеграфе производственни практика чакхйоахаш хул бувзама технически училища дешархой.

Царна чlоагlа новкъостал ду бокххагlа болча новкъосташа говзал йизза караерзаеча.

Дукха ха яц Гентиева Мадинай практика дlайолаенна. Цхьабакъда, хlама хара тlаккхувш, балха къайленаш йовза гlерташ хиларца белгалъяьннай из хlанзле. Ворхlагlча технически училище деша ягlа Мадина. Хьехархошта, цунца дешача новкъосташта из дика дешархо, училища юкъарча вахаре хьинаре дакъалоаца активистка санна йовз.

СУРТА ТlА: М. Гентиева ший балха моттиге.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДОТТАГlАЛА МУГlАРАШ

Халкъий доттагlал — литературай доттагlал ...Каст-каста дек уж дешаш Нохч-Гlалгlайчен йоазонхойи поэташи Дагестана, Хlирийчен литература викалашца вlашагlбетталуча хана. Цу тайпарча вlашагlкхетарашка хулаш кхы а чlоагlагlа теша йолалу со талант интернациональни чулоацам бола категори йолгах. Цо новкъостал ду халкъий барт вlашагlтохара. Масала, Нохч - Гlалгlайчен халкъа поэтесса Р. С. Ахматовай кхоллам. Из беза дукхача наха, сага, дег чу латтача дукххача хаттарашта жоп луш из боландаь, цо таханарча денца ювзаенна lалаьмате дукха проблемаш хьалхьеендаь.

Ахматова Ранса — ший халкъа йоl, лоаман мехка поэтесса. Каст-каста цо чакхдоахача тайп-тайпарча вlашагlкхетарашка дакъа лоацаш хиннай со. Къаьста дагадоагlа царех цаl: хьехархой говзал лакхъяккхара институте хиннар. Цига бар Грозне семинаре баьхка РСФСР берий цlенойн интернатийн директораши заведующеши. Царца къамаьл деш Ахматова Рансас белгалдаьккхар, мел лоархlаме да гонахьа долчох тамаш еш, цунца зокх болаш вахар.

Из оамал йолаш я цун ший поэзи а. Вай мехка мел хулача хlаман ше доакъашхо хет поэтессана.

Аз жоп дала дезаш
да деррига а,
Хlана аьлча сай везар
воландаь.
Аз жоп дала дезаш да
деррига а,
Хlана аьлча со нана
йоландаь,
Аз жоп дала дезаш да
деррига а.
Хlана аьлча сай Даьхе
йоландаь.
Аз жоп лу дерригнена а
Хlана аьлча аз сайна
безарашн,
Сай къонгаши Даьхен
дlалундаь.

Со кхалсаг я! — язду цо.

«Са Нохчийче», «Са Ереван», «Са Сибарегlе» язду цо. Массадолчунга бувзам хиларах еза из наха. «Сибарегlе. la хьай шорал я сона, са лоамаша лакхал лургъя хьона», — иштта йоах поэтессас Сибарегlен шорал зувш. Цудухьа иштта теркам тlабахийта цхьатарра езаш тlаэц цун поэзи Малгобека, Грозне, Тюмена мехкдаьттахоша, Нохч-Гlалгlайченеи Бурятен хьехархоша.

Цун стихай географи йоккха я. «Из кхоач Тисагара яьнна Селенгага. Цада яхача юртара Будапештага, Бурятера денз Кавказа лоамашка, — язду «Халкъий доттагlал» яхача журнала тlа Вирта Маринас, Р. С. Ахматовай оаз йийкай Франце, Болгаре, Чехословаке, Финлянде, Испане, кхычахьа.

Йоккха я поэтессай переписка.

«Цlаккха йиц а лургьяц, дукха а еза сона Нохч-Гlалгlайче», язду, цунга болгарски поэта Владимиров Семеона. Р. Ахматовай истола тlа улл Смоляны яхача городера яйта йоккха конверт. Цу чу болгарски маркаш я. Цар тlа гу вайна Сестримо яха каскад, «Свиноза» яха Свищовера керда химически комбинат. Конверта чура тlеххьара экспонат — «Фега гlолла» яха сийнача бесара наклейка.

Поэтессага денад кхы цхьа каьхат — цун автор болгарин Гривнер Георгий. «Родопски устрем» яхача газета редактор ва из. Дахардемар хетт цо, ший вахарах-леларах дувц. Цул совгlа, Р. Ахматовай адресагlа цо яйтай ше кулгалдеча газета цхьа оагlув. Цу тlа болгарски меттала яьха Р. Ахматовай стихаш я.

Нохчий поэтессай стихаш шоашта езаяларах язду Чехословакерча Карвин яхача городе йолча эрсий метта клуба доакъашхоша. Цар дехар — «хьай стихай сборник дайта тхона». Дlахо яздаьд: «Цlи хеза поэтесса Ахматова Ранса, тхо эрсий метталарча клуба доакъашхой да. Дукхаеза тхона хlанзара советски поэзи. Хьамсара ба тхона эрсий мотт. Дlахо вузашка из lомабе лаьрхlа а да тхо».

Р. Ахматовас кхоачашдир цар дехар. Шоай адресагlа дlаяхьийта бандероль дlанийцача цар яздир: «Хьа стихаша дегаш гlоздаьхар тха, уж иллеш санна я, цар чулоацам дукхача наха кхеталуш ба. Тхона езаеннай уж».

Кхы а я эпитеташ: «Хьа стихаш хьаькъале, кхетам луш, дегаш тохадолийташ», дикачунга, сердалга, машарга кхайкаш я». Цу тайпара дешаш тlадола письмош кlезига дац.

Цхьабакъда, массарел чlоагlагlа тохадалийтар са дог испански поэта Хосе Руано и Рунса яздаьчо:

«Со — поэтесса, со — кхалсаг!» — иштта дlайолаю la хьай цхьа стих. Уж дешаш lодийшача иразза хий кхеххар са бlаргашка».

Цудухьа майрра ала йиш я нохчий поэтесса стихаци поэмаши дика уйлаш сомайоахаш я, аьнна.

И. НИКОЛАЕНКО.

ДЕЗАДЕННАР — КАРИКАТУРА

Трактораш йохкаш ше беча балхах Сергей Нечаева лерхl цlенхашттара гlулакх, цудухьа из ду цо цхьадолча даькъе юмор а йолаш. Цул совгlа, Сергейна хетачогlа, цхьабола бувзам ба цун цlенхашттарча балхаи цlенхашта йоацача хоббена — карикатура езаяларан юкъе. Сурт арадаккха а ма дезий из мел хоатташ да цlенхашта довза, таханарча дийнахьа актуальни йола «продукци» хьалхашка яхья ма езий. Цу дерригне уйла йича, Нечаевна во карагlдалац из — 20-нел совгlа-долча газета тlеи журнала тlеи араяьннай цун 150 гаргга карикатура. Цо ше шийх дувцачогlа, хоббе хьакъехьа карагlдаьннар кlезигагlа да професее хьакъехьа даьнначул: СССР трактораш дlайохьийт дунен 70 мехка, доазол дехьа араяьха карикатураш зlаммига кlезигагlа я — цаl.

Ма дарра аьлча «юмор дlаенна болх чакхбаьнначул тlехьагlарча хано» керттерча балха новкъостал ду. Новкъостал ду салаlа, массаза долчун уйлан тlара вала, хlаьта эггара керттера — гонахьарча lаламга безаме хьажа, хlаьта тlаккха вахар деза, оптимизм йолаш хила: «Хlара саго ше къоастае еза геттара дукха йола ший проблемаш, царех дукхаяраш вай воаш хьаеш ма йий», яхаш хьех Сергейс.

Михаил БОНДАРЕНКО. (АПН).

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Назрановски совхоз-техникумо 1987/88 дешара шера дешархой хьаэц.

Укхаза кийчбу юкъера квалификаци йола специалисташ:

а) ветеринарни фельдшераш (очни отделене),

б) зоотехникаш (очни заочни отделенешка).

Совхоз-техникуме деша дlаоттара экзаменаш яла а ца езаш собеседовани ярца дlаэц 8 — 10 класс образовани йола маlнахи, кхалнахи.

Заочни отделене дlаэц 10 класс образовани йола производстве болх беш бола нах. Цига деша дlаоттара дукхагlа аьттув ба хьайбаш леладеча даькъе болх бечар (скотникий, дояркай, жаlуй, МТФ операторий, иштта кхычар).

Совхоз-техникуме деша отта безам болчар техникума директора цlерагlа заявлени язъю ше хержа специальность белгал а йоккхаш, заявленеца ер документаш хила деза:

1. Образовани хиларах дола документ (подлинник).
2. Медицински справка (086-У формагlа).
3. Диъ сурт (3х4 см).
4. Эскаре гlулакх де ваха декхарийла волчо военни билет е приписной свидетельство (ше хьаьокх).
5. Ваь ха тlайола тешала копи (натариуса печать а латташ) е паспорт.
6. Къахьегама книжка тlара выписка, производственни характеристика (заочни отделене деша оттачар).

ЗАЯВЛЕНЕШ ДlАЭЦ:

8 класс яьккхачаргара — 1987 шера 1 июне денз 31 июле кхаччалца.

10 класс яьккхачаргара — 1 июне денз 15 августе кхаччалца.

Техникуме дlаэц 1987 шера 21 августе денз 25 августе кхаччалца.

Заочни отделене заявленеш дlаэц 1987 шера 2 октябре денз 30 ноябре кхаччалца.

Техникуме дlаэц 1987 шера 21 декабрь денз 25 декабре кхаччалца.

Очни отделене дlанийцараш общежитеца lалашбу, степенди юкъарча основанех тел.

Заочникаш сесси йолча хана общежитеца lалашбу.

Адрес: 366732, НГIАССР г. Назрань, совхоз-техникум.

ГАЗОВИ ПЛИТАШ ЛЕЛАЯРА БОКЪОНАШ

1. Газови плитах пайда эца доладалалехьа цlаrlа фо кхетийта деза, плита тlара еррига кранаш дlакъайлайий хьажа веза, цул тlехьагlа мара хьа ма елла газови плитана хьалхашкара газ хьахецаш йола кран.

2. Цlилеторг хьал а сеге горелкана дlатlахьо, тlаккха хьалсогача горелка кран хьаелла, хlаьта из дича газ горелка дерригача lургашка хьаллотаяла еза.

3. Плитас болх беча хана кухнера форточка хьаделла.

4. Духовой шкафа горелка хьалсагалехьа шкафа ниl хьа а йилла 2—3 минота фо кхетийта деза. Тlаккха хьаллотадаь каьхат горелкана дlатlа а дихьа духовой шкафа кран хьаелла еза.

5. Кlалхара пхо шера йола пхьегlа лакхагlча конфорочни гlозара тlа оттае газах бизза гlа пайда эцар духьа.

6. Газ дика йоагаш санна лоархl, нагахьа санна ала кlур а беш lажагlа бесса бале — горелка фо дукхагlа хьахеца; ала дlакъесташ хуле — хьадоагlа фо кlезиге.

Газ хьа ца а яйташ соцайича, плита тlарен газопровода тlарен кранаш дlакъовла.

7. Газови плитах пайда ийца даьлча, горелка плитайна хьалхашкарен счетчика юхерен кранаш дlакъовла.

8. Газови аппаратура ремонт яра дешаех телефон тох газови приборашта хьалхашка хьалъехха ядача белгалъяьккхача номерах.

9. Газа хьаж кхийтача плитайна хьалхашкарен счетчика юхерен кранаш дlакъовла, цlаrlа цlилеторг ма сега, электроприборах пайда ма эца, помещене чу фо кхетийта, аварийни службе телефон тоха укх номерах — 04.

10. Газови плита тlахьожам боацаш йита, кухне вижа алла, газопроводах тlиргаш дlатувса, берашкеи газови аппаратураца хьакхашта воацачунгеи газови плитах пайда ийбайта, плитаца цlа дlоахде бокъо лац.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

Вайна машар эш

Укх деношка Л. Н. Толстоя цlерагlча Нохч - Гlалгlай паччахьалкхен университета цхьоалагlча корпуса хьалхашкарча майда тlа Европа халкъаша машари цхьоагlон бахьан лоаттабаьча къовсама хетаяь мероприяти хилар. Из кийчъеш хьинаре дакъа лаьцар «Нийсархо» яхача КИД-а доакъашхоша. Шоай новкъостий болча хьоашалгlа баьхкабар СОГУ, ЧИГПИ, ГНИ студенташ.

Доттагlлен цlей дlадоладелар политически чулоацам болча плакатий выставкаца. Тlаккха цхьогlон ярмарка хилар. Укхаза эца йиш яр студенташа шоаш хьаяь мерза хlамаш. Царех хьахинна ахча Машара фонде дlачудала лаьрхlад. Юххера а массане дог ураоттадеш дийкар политически иллеш.

Гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир республикански Машара фонда председатела, профессора, биологохимически факультета декана Ш. А. Алиева. Цо баркал аьлар студенташта иштта дика мероприяти чакхъяккхарах.

Р. МАНСИГОВ. ЧИГУ студент.

«ИНТЕРЦИРК-87» — ГРОЗНЕ

Хlанз хьалхара денадац вай республике интерцирк. Грозненски цирка арене шоай говзал гойташ ба ГДР, ВНР, БНР, ЧССР, ПНР, МНР, СРР, СССР артисташ.

Даггара детт тlоараш, хьахоз гlоздаьннача берий делар, хозъеннай царна Монголера баьхнача эквилибристаша гойта программа. Тlаккха арена тlа боал чехословацки цирка викалаш. Цар номер — кадащцара ловзар. Цхьан юкъа тув зал, йоккха говзал йола артисташ гlалат балар кхераш санна кlирбенна дlахьожаш ба зрителаш. Чакхйоал номер — дlаьхха тlоараш тохарца тlаэц из гулбеннараша. Кхыдолча социалистически мехкий викалаш а арг-аргlаrlа арена тlа бувл.

Антракт чакхъяьнначул тlехьагlа дlайолалу шоллагlа отделени. Из еррига а дlаеннай цlи хезача советски дрессировщика РСФСР халкъа артиста Рубан Иван Федоровича. Цун группе да ломаш, кlай а мора а чарч, цlокъа ломаш, кхыдола оакхарий.

— Сона хетачох, дукха мехкаш дисадац дунен тlа сон са бигь ког бола доттагlийн ца кхоачаш, — йоах цо. — Массанахьа цхьатарра дукхадеза цирк. Къаьстта берашта. Уж ба тха эггара тешамегlа бола зрителаш а цlаккха харцлувргбоаца, озабезам бергбоаца кхелахой а. Хlаьта царна дегаrlоз ярал дезагlа кхы фу хургда.

Дика юж интерцирка программаца искусствай заслуженни болхлочо Эдилсултанов lалаша кулгалдеча оркестра музыка.

М. МУРАТОВ.

Маера хаоттам

Май бетта атмосфера ахкан режимага йоалл. Маьлха радиаци сиха дегlаахарца, дийнахьи буси температура дикка хувцалургъя. Сигале къаьга йолча хана из 15 градусал лакхагlа хургъя. Хlаьта кхаьла йолча хана дикка кlезигагlа — 6 градусагара 8 градусага кхоачаш.

Май бетта дlахо температура лакхъяларга хьежа доацаш шийла мух чубарца йис йила тарлу. Шелал юха отта тарлу дукхагlча даькъе хьалхарча декаде. Тlеххьарча 80 шера май бетташка кхозза йис йиллай. Эггара чlоагlагlа йиллар 1949 шера 8 мае, цу хана 3 градус шийла яр.

Май бетта температура 30 градусал лакхагlа хургъя. Масала 1927 шера 26 мае 35 градус йlайха хиннай.

Иоачашка диллача а дикка хувцамаш хила тарлу. Грозне осадкай дукхача шерашкара юкъара боарам 53 мм. хул. 1911 шера осадкай боарам 128 мм хилар, хlаьта 1929 мае 10 мм. мара хиланзар.

Май бетта республика къулбаседен центральнии районашка ахка дlадолалу: СССР Гидрометцентра даннегlа Малхбоален Кавказа юхе бетта юкъера фегара температура 15 — 18 градус хила тарлу, из дуккхача шерашкарча юкъерча лоархlама гарга я, лоамашка цул 1—2 градус лакхагlа.

Бетта йола осадкаш дукхача шерашкарча юкъерча боарама гарга хила тарлу. Къулбаседен центральнии районашка йоачай дукхача шерашка юкъера боарам 47—53 мм. хул, хlаьта лоамашкареи лоамашта юхерчен районашка 89—119 мм кхоач.

А. СЕРДЮКОВА, Гидрометбюро йоккхагlйола инженер-синоптик.

СУДА ЗАЛЕРА

Зуламга бода никъ

Маларгара зуламга бода никъ бlаьха бац. Цунна тешал деш да сона хьалхашка улла Малгобекски района халкъа судо кхайкадаь ши приговор. Царех цхьанне тlа дувц Вежарий яхача юрта нийсденна ийрча зулам. Тоъал ха я из хинна. цхьабакъда, дош дийца ши-кхо бутт мара бац. Хlана? Цу хаттара жоп дала ше ма дарра дувца деза гlулакх.

Цхьан фусаме нийсбелар У. Бейгов, Р. Хурдаев Б. Ахриев И. Яндиев Я. Байсаров, А. Гойгов. Уж вlашагlтехар корта бохабу малар дар. Юххьанца сага дагадацар хатар хург ма дий аьнна. Цхьабакъда, «кеп» хьал ме йоал гlар-тата доладелар. Къаьстта доайла раьза боацаш хьайзар А. Гойгови, Р. Хурдаеви. Газета тlа lоязде тоам боаца къамаьл дар цар дlа-хьа деш хиннар. Юххера а маларах зулам даьлар — Гойгова урс техар Хурдаевна. Наьха чов хинна зlамсаг больнице дlавигар.

Ведда бекхамах кlалхарвала лаьрхlар А. Гойгова. Юххьанца Ставропольски крае кхаьчар из, тlаккха Тувински АССР «Нари» яхача совхоза керттера ветеринарни лор волаш балха эттар. Иштта теба лелаш ши шу совгlа ха яьккхар цо.

Цхьабакъда ховш да цхьаккха зулам бекхам боацаш ца дусилга. Гайна-ганза суда хьалхашка оттаезаш хилар А. Гойгов. Укхаза техкар цун вахара никъ гlолбалара бахьан. Зулам деча хана из корта бохабу малар менна хилар а теркалдир. Диъ шера набахта чуваьлла ха техар цунна.

Р. Хурдаев халача човнах вийрзар. Цхьабакъда, массехана хилац иштта. Къаракъо корта бlогора боалабаьча наха кхы а доккхагlдола хатараш ду. Масала, соахка Вознесенская яхача станице хиннар...

Укхаза бахача А. Покидоваси цунца lеш волча В. Смоловикен шоай цlаrlа ханна баха чубитар Осмиев Ювсапи цун сесаги. Каст-каста воагlар царшга Ювсапа воша Мухьмад-Сали а. Тlаккха дlадолалора малар, гlараш, халахетараш. Дукха ца говш Осмиевгlар квартирера дlабахар ловш дехар де ваьлар В. Смоловик. Цох пайда хиланзар. Юххера а, цхьаннахьара менна волаш чувенача «цlендас» квартиранташ цlаrlа боацача хана, цар хlамаш аракхайсар. Из дlахайча корагlваьлар Ювсап — трактор тlатеха А. Покидовай цlа хоарцаде велар из. Цхьабакъда, лоалахоша из дайтанзар цунга.

Вешийна дагь халахетар ла маганзар Мухьмад-Салена. Ах бийса яьнначул тlехьагlа В. Смоловик вахача цlен наlарга нийсвелар из. Ши «герз» дар цунга — чхьагlара шушеи хьан улла доккха урси. Дlахайца дlамелар цlендаси хьашаси шуша. Цига уйла е баьлар уж кхы мичара дахьаргдар-те малар яхача деша. Кастта из лаха бахар уж.

Дlахо хиннар кlоаргга техкар Малгобекски района халкъа судо. Мухьмад-Салеца араваьнна В. Смоловик кхы чуванзар. Хала човнаш а хинна новкъа уллаш коравир из наха. Лораша шоашта могар дир из кlалхарваккха гlерташ, бакъда цох хlама хиланзар..

Тlаккха фу саг вар зуламхо? Хьалха шозза набахта чуваьлла хиннав из. Цкъа Полтавски области Дубны яхача городе лаьцав, тlаккха Новокузнецкерча Куйбышевски района халкъан суде дийцад цун дош. Ер ма дий аьнна хlама дац цун вахарца хьакъоастаде белгалданкха мегаргдолаш. Кхаьч - кхаьчача зуламаш деш, шийна а наха а воацаш ваьхав. Юххера саг а вийнав.

Малгобекски районе дукхача къамий викалаш бах. Царех дукхагlбараш lмерза, вежарий санна шоайла тарбала ховш ба. Гаргалонаш ю цар. дикан тlа-вон тlа дlа-хьа болх. Цхьабакъда, нагахь нийслу Мухьмад-Сали моргаш а. Царна цхьаккха хlама бе-башха дац сага вахара тlехь. Цаl да шеко йоацаш советски наьха сийрда вахар баьддерзаде могаргдац царна.

Халкъа судо доагтlаш дола таlазар дир Осмиевна.

М. САИДОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 МАЯ

РАДИО ДИ, БУВЗАМА ЕРРИГАЧА ОТРАСЛЕЙ БОЛХЛОЙ ЦlЕЯ.

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Гушдар — теша хала дар».
9.05 — «Наьха письмош». Художественни фильм.
10.35, 16.00, 17.25 — «Кердадараш».
16.15 — А. Твардовский — «Василий Теркин». Ешар — РСФСР халкъа артист О. Табаков. Фильм-концерт. 1-гlа дакъа.
18.15 — lилмеи вахари.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — Футбол. Олимпийски турнира херка матч. Болгаре сборни — СССР сборни.
20.45 — Хьай могаш хила безам бале.
21.00 — «Ха».
21.40 — Союзий Цlен Колонни зале радио Ден хетадаь концерт Перерыв йолча хана — «Тахан дунен тlа».

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.15 — «Кхагара... борщага кхаччалца». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35 9.35 — И. В. Гете — «Фауст». 9-гlа класс.
9.05, 14.30 — Испански мотт. lомабу 1-гlа шу. II-гlа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35 — «Симбирскера Ульяновске кхаччалца». lилма-довзийтара фильм.
11.05 — Краснодарски студе телевидене программа.
12.05 — «Цхьаннахьа тlема тата да». Телевизионни кхо сери йолча художественни фильма премьера. 2, 3-гlа сереш.
17.45 — «Черный ход». Документальни фильм.
18.15 — Атеистически темаех. «Марха — зуламе гlулакх» (гlалгlай меттала).
18.25 — «Бибибуль и Заланбек». Телефильм.
18.50 — Май беттара сомий беш. Специалиста хьехамаш.
19.00 — Кроссворд.
19.30 — «Нохч - Гlалгlайчен ди».
19.50 — Фильм-реклама.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Ритмически гимнастика.
20.45 — Халкъа ашараш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Цхьаннахьа тlема тата да». Телевизионни художественни фильма премьера. 3-гlа сери.
22.50 — «Кердадараш».

8 МАЯ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Моаршал да хьога, музыка».
8.50 — «Дунен кагирхойи».
9.25, 16.00 17.20, 20.00 — «Кердадараш».
16.25 — А. Твардовский. «Василий Теркин». Фильм-концерт. 2-гlа дакъа.
17.25 — «Бозбуачал доаллача кхеран илли». Мультипликационни фильм.
17.45 — «Хано хьалхадоах...». Краснодарски края Курагански КПСС РК балха опытах. Дакъа лоацаш ва КПСС РК хьалхара секретарь З. И. Боровикова.
18.15 — Дlалонх РСФСР халкъа артиста В. Спивакова.
19.00 — Тlема киносборникий оагlонашка гlолла.
20.05 — «Ветераний дог къалац». г. Москван Сийлахьча Даьхен тlема ветераний хорах концерт-очерк.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Кхалнаьха клуб». Телевизионни художественни фильма премьера. «Мосфильм». 1-гlа сери.
22.45, 18.45 — «Тахан дунен тlа».
23.00 — «Кхалнаьха клуб». Телевизионни художественни фильм. 2-гlа сери.
00.05 — Дунен велогонка. ГДР передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.15 — Документальни фильмаш: «Самолет ергья аз», «Мама».
8.35 — М. А. Шолохов. Вахарен творчестваи оагlонаш.
9.35, 13.15 — Английски мотт. lомабу 1-гlа шу. 25-гlа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Обществоведени.
10.35, 11.35 — Б. Полевой. «Повесть о настоящем человеке». 5-гlа класс.
11.05 — «Вай беш».
12.05 — «Цхьаннахьа тlема тата да». Телевизионни художественни фильм. 3-гlа сери.
13.45 — «Призвание». Телевизионни журнал.
14.15 — «Кердадараш».
14.20 — «Будущее планеты». Документальни фильм.
18.00 — Документальни фильм.
18.20 — Коммунисти эргалонаши (гlалгlай меттала).
18.35 — «Коталон салтий» (нохчий меттала).
19.05 — «Шоана, ветеранаш», Концерт.
19.35 — «Нохч-Гlалгlайчен ди».
19.55 — В. Матиев. «Партизанаш». Телеспектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — Шахматаш. 3 сборни матч.
21.55 — «Возвращение к полюсу». Социалистически Къахьегама Турпалах, географически общества президентах, академиках А. Ф. Трешниковах телевизионни документальни фильм.
22.45 — Шахматаш. 3 сборни матч.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

7 МАЯ

РАДИО ДИ БУВЗАМА ЕРРИГАЧА ОТРАСЛЕЙ БОЛХЛОЙ ЦlЕЙ

6.40 — «Каьхат а доацаш юкъе юкъ а йоацаш». Беседа.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — 9.00 — Бувзама болхлошта лаьрхlа концерт.
11.15 — «Дерригача халкъий аудитори» (нохчий меттала).
11.30 — «Хьалхалаттараш». Корреспонденци (гlалгlай меттала).
11.45 — 12.00 — КПСС обкома пленума лаьрхlачун тlехьа. «Договорни декхараш. Мишта кхоачашду уж?».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Керда гlулакхаш — вахаре» (гlалгlай меттала).
17.31 — «Шоана, кхалнах». Радиожурнал (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Сий къахьегамга хьежжа». Доярках З. Фаргиевайх зарисовка (гlалгlай меттала).
18.40 — «Атенст». Радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Реклама.

УКВ

19.00 — Илли оал М. Минцаеви А. Далхадовен.
19.24 — Сакъердаме иллеш.

8 МАЯ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Сихдара наькъагlа». (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — Сийлахьча Октябра 70 шу дизара — доагlача тайпара накъадаха! «Яхье баьннараш» (гlалгlай меттала).
11.15 — 12.00 — «Операца вlашагlкхетар» яхача циклацара передача (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 — «Доттагlала мотт, вошала мотт» (гlалгlай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — СССР бусалба нах: «Дувцари фанташи». Беседа (гlалгlай меттала).
17.31 — «Цlе сийгаш» (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Баьцовгlаш лелаерий бlаьстан балхаш».
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — Ашарий галерея. Илли оал Дагаев Валида.

Хоаттам

Тахан Грознеи республикеи гlоллеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 21 — 26, Грозне 23 — 25 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3 — 7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 5 —10, дийнахьа 23 — 28 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-64, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84, культуры — 2-64;75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ05171. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1768.